

KÄÄNNETTYJÄ SOMALIALAISIA SATUJA JA ÄITIEN
AJATUKSIA SATUJEN MERKITYKSESTÄ LASTEN
KEHITYKSELLE

Hibo Awale Farah
Opinnäytetyö, syksy 2015
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Asioimistulkkauksen koulutus
Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Farah Hibo. Käännettyjä somalialaisia satuja ja äitien ajatuksia satujen merkityksestä lasten kehitykselle. Syksy 2015, 54 s., ja 5 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Asioimistulkkauksen koulutus, tulkki (AMK).

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli kääntää somalikansan parissa tunnettuja somalinkielisiä lastensatuja suomen kielelle ja tutkia käännösten ja alkuperäisen tekstin käytettävyyttä Suomessa asuvien somalinkielisten äitien ryhmässä. Käänsin osan työssäni olevan satukokoelman saduista Xasan Faarax Nuurin kirjasta Lasten satuja ja kahden sadun käännökset otin suoraan Mies ja kanto – kirjan saduista. Muut sadut on käännetty suullisen satuperinteen harjoittajien, aviomieheni ja hänen isoäitinsä kertomista saduista. Satujen kääntämisen jälkeen ne on jaettu somalinkieliselle ryhmälle äitejä, jotka lukivat sadut alkuperäisinä ja käännöksinä. Tämän ryhmän arvioita saduista somaliksi ja suomeksi selvitettiin ryhmäkeskustelussa, josta syntyneet ajatukset ja kommentit analysoitiin.

Työn tietoperustassa keskitytään kahteen pääasiaan eli siihen, mikä on äidinkielen merkitys monikielisen lapsen kehityksessä ja miten sadut edistävät lapsen kehitystä ja äidinkielen oppimista. Näihin kysymyksiin haettiin vastausta aihetta käsittelevästä kirjallisuudesta.

Työn toiminnallinen osa sisältää ryhmäkeskustelun tulokset tutkimusryhmään kuuluneiden somaliäitien kanssa ja tuoteosasta, joka koostuu osin kootuista satukäännöksistä ja pääosin tätä työtä varten käännettyistä saduista. Opinnäytetyön toiminnallisen osan keskustelutilaisuuteen osallistuneet äidit olivat toisen ja kolmannen sukupolven somalitaustaisten lasten äitejä. Keskustelu toi esille heidän näkemyksiään ja ajatuksiaan oman äidinkielen kehittämisen ja ylläpitämisen tärkeydestä erityisesti satujen avulla.

Asiasanat : sadut, satujen kääntäminen, suullinen satuperinne, kulttuurin oppiminen, kasvatus.

ABSTRACT

Farah Hibo. On translating Somali children's stories and experiences of their use. p. 54. and 5 appendices. Language: Finnish. Turku, Autumn 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Community Interpreting. Bachelor's degree in Humanities: Interpreter.

The objective of this functional thesis was to translate Somali stories that are known among the Somalis into the Finnish language and then study the usability of both the original stories and the translated ones. The usability was studied among a group of Somali mothers who live in Finland. I translated some of the story collection data of my functional thesis from the book *Children's Stories* by Nuur Xasan Faarax. and took two stories from the book *Mies ja Kanto*. The other part of the data stories was translated from oral accounts of practitioners of the Somali oral storytelling tradition, those of my husband's and his grandmother's. After translating the stories, they were given to a group of mothers who read the stories in both the original language and the translated version. The evaluations of the stories by the group were then discussed in a group discussion. After this the thoughts and the comments of the group were analyzed.

In the studied literature of the thesis the focus is on evaluating two main issues, which are the meaning of the mother tongue for the development of a multilingual child and how stories develop the children's ability to learn their mother tongue.

The functional part of this thesis includes the results of the Somali mothers' group discussion and the product part of the thesis which consists partly of the collected translations of stories, and stories that were particularly translated for this thesis. The mothers who participated in the group discussion were second and third generation Somali immigrants with children. The discussion brought their ideas and points of view regarding the importance of developing and maintaining one's mother tongue through children's stories.

Key Words: Stories, translating stories, oral storytelling tradition, learning the culture, educating

QORAAL KOOBAN

Hibo Farah turjumidda sheekooyinka caruurta soomaalida iyo adeegsadyaasha khibradohoda. Xilligga deyrta 2015,54 bog iyo 5 lifaaq, kuliyadda waxbarashada sare ee Diakoni.

Heerka waxbarashada sare ee darajada koobaada ee u turjumida bulshada.

Soo saarista buugeygani hadafkiisu waxay aheyd, in aan sheeko carruureedii soomaaliyeed ee soo jireenka ahaa aan ku turjumo afka finishka baadhitaanna ku sameeyo qoraaladii asalka ahaa iyo iyagoo la turjumeyba, anigoo adeegsadey koox hooyooyin soomaaliyeed ah oo deggan dalkan Finland. Sheekooyinka aan turjumey oo aan qaarkood ka soo xigtey buugga sheekooyinka caruurta ee uu qorey Xasan Nuur Faarax iyo buugga kale ee sheekooyinka caruurta ee Nin iyo kurtin. Dhinaca kalena sheekooyinka badankooda waxaan hadal ahaan uga soo xigtey ninkeyga oo ka maqley shokooyinkaas ayeydiis. Markii aan sheekooyinka isku soo ururiyey ee aan turjumey ayaa waxaan u direy koox hooyooyin soomaaliyeed ah oo soo akhriyey sheekooyinkaas oo asal ah iyo iyagoo turjumanba. Taas oo ujeedadeydu ay aheyd in ay soo akhristaan qiimeyna ay ku soo sameeyaan ka dibna aan isugu nimaadno kullaan aanu kaga wada sheekeysaneyno oo aanu kaga faalooneyno fikradaha ay sheekooyinkani ku dhaliyeen hooyooyinka, dareenka ay kala kulmeen iyo wixii ay ka odhanayaan ama ay ku darsanayaan sheekooyinkan.

Aqoonta buuggani ku saleysan yahay waxaan ku falanqeynayey laba arrimood oo waaweyn kuwaas oo ah, maxay tahay muhiimadda uu afkooda hooyo u leeyahay carruuraha afafka kala duduwan ku hadla koritaankooda iyo kobciddooda iyo side ayey sheekooyiku kor ugu qaadaan ama u kordhiyaan barashada afka hooyo. Su'aalahan ayaan jawaab u raadinayey iyadoo aan mawduucan la kaashanayo suugaanta.

Shaqadda buugeygan waxaa qeyb ka ah natiijaddii ka soo baxdey wada sheekeysii-kooxeedkii hooyooyinkii soomaaliyeed ee baadhitaanka ku jirey iyo qeybtii soo saarista oo ka kooban sheekooyinkii aan soo ururiyey ee aan turjumey iyo tan ugu weyn oo ah shaqada buuggan awgeed sheekooyinka aan u turjumey.

Bugeygaan waxaan xoogga ku saarayey jiilka labaad iyo jiilka saddexaad ee hidahoodu ka soo jeedo Soomaaliya si loo kobciyo loona xoojiyo afkooda hooyo.. Buuggan waxaa kale oo aan ku baadhayey sida ay carruurta sheekooyinku ugu gudbiyaan dhaqankooda iyo dareen nooc ah ayaa ku dhasha waalidka.

Ereyadda furaha u ah: Sheekooyinka, sheekooyinka turjimiddo, ka sheekeynta sheeko dhaqameedka, barashadda dhaqanka, korriinka.

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 TYÖN TAUSTA JA TARKOITUS.....	1
3 OMAN ÄIDINKIELEN MERKITYS MONIKIELISEN LAPSEN KEHITYKSESSÄ	2
4 SADUT JA NIIDEN MERKITYS KASVUSSA JA KEHITYKSESSÄ.....	3
5. SADUT JA MORAALI SOMALIALAISISSA SATUPERINTEESSÄ.....	4
6 SATUJEN KÄÄNTÄMISESTÄ	6
6.1. Käännettävien satujen valinta	7
6.2. Sadut	9
7 TUTKIMUSMENETelmäSTÄ	10
8 SATUJEN LUKIJOIDEN AJATUKSIA JA TUNTEMUKSIA	11
8.1 Satujen esittämistilanteet ja ympäristöt.....	12
8.2 Satujen merkitys lapsen kehityksessä.....	13
8.3 Satujen merkitys lapsen kielen oppimiselle.....	13
8.4 Äitien toivomuksia	14
8.5 Yhteenvetoa keskustelusta ja kehittämissuhteista	15
9 POHDINTAA.....	15
LÄHTEET	17
LIITTEET	19
LIITE 1	20
KUTSU KESKUSTELUUN.....	20
LIITE 2	21
KYSELYLOMAKE.....	21
LIITE 3	23
1 Omar juksaaja (SSK)	23
4 Juha ja kantajamies (SSK)	26
5 Igaal Shiidaad ja kanto (MK).....	27
6 Kuninkaan tytär ja köyhä mies (MK)	27
7 Pitkäkorvainen noita ja pieni tyttö (SSK)	28
8 Kaksi kissaa ja apina (SSK).....	29
9 Nokkela kettu (NXF)	30
2 Boqorku dhagaha dameerkuu leeyahay	33
3 Juxa iyo dameerkiisii	35
4 Juxa iyo xamaalkii	36
6 Ninkii fiqiirka ahaa iyo gabadhii boqrku dhalay.....	37
7 Dhag dheer iyo gabadhii yareyd	39

8 Labadii bisadood iyo daayeerkii	40
9 Xeelad Dacawo	41
LIITE 5	43
Kysymykset:	43

1 JOHDANTO

Ensimmäiset somalialaiset pakolaiset tulivat Suomeen 1990-luvun alussa. Somalipakolaisten tullessa Suomeen nämä kaksi kulttuuria kohtasivat ensimmäisen kerran. Kulttuurien kohtaaminen ei aina ole ollut helppoa, ja sen runsaan 20 vuoden aikana, jona somalialaiset ovat asuneet Suomessa, on yhteentörmäyksiä ja pinnallista tutustumista riittänyt.

Haluaisin kääntämieni satujen kautta tuoda uutta ulottuvuutta monikulttuurisuuteen. Satujen kääntämisen kautta suomalainen yleisö voi omalla kielellään lukea, minkälaisia somalialaiset sadut ovat, mistä ne kertovat ja miten niitä kerrottiin. Sadut kantavat mukanaan arvoja ja aatteita kertojistaan, ja uskon, että voisin tämän käännöstyön kautta tuoda uutta käytännön kokemusta somalialaisuudesta ja somalialaisesta lasten kasvatuksesta satujen kautta. Myöskin näen, että ne nuoret, jotka ovat syntyneet tai kasvaneet Suomessa voivat näiden satujen kautta lukea ja tutustua uudelleen tai ensi kertaa Somalian kulttuuriin.

Sadut kertovat paljon ja ne ovat tärkeä menetelmä kasvatuksessa. Yleensä sadut sisältävät esimerkillisiä opetuksia lapsille, ja silloin, kun vanhemmat haluavat lastensa sisäistävän jonkin opetuksen, se tapahtuu parhaiten satujen kautta, joita kerrotaan lapsen tasoisesti ja joihin lapsi voi samaistua. Tiedetään, että lapset oppivat tuottamaan puhetta ja heidän melikuvituksensa kehittyvät paremmin satujen kautta.

Kuten Bettelheim toteaa, sadut herättävät lasten uteliaisuutta ja mielenkiintoa kehittämällä lapsen älyä ja sanavarastoa, jotta lapsi voisi paremmin ilmaista itseään ja tunteitaan. Sadut toimivat näin, mikäli ne ovat huvittavia ja herättävät uteliaisuutta: ”Jotta kertomus todella pitäisi yllä lapsen mielenkiintoa, sen täytyy huvittaa ja herättää hänessä uteliaisuutta. Jotta kertomus myös rikastuttaisi hänen elämäänsä, sen on kiihotettava hänen mielikuvitustaan ja autettava häntä kehittämään älyään ja selvittämään tunteitaan, sen on vastattava hänen pelkoihinsa ja pyrkimyksiinsä, otettava täysin huomioon hänen vaikeutensa ja samalla annettava viitteitä ratkaisuihin ongelmiin, jotka häntä painavat.”(Bettelheim 1985,11.)

Olen iloinen, että sain kirjoittaa opinnäytetyöni näistä saduista. Äitinä, kun minun lapseni olivat pieniä, kaipasin kaksikielisiä satukirjoja ja toivoin löytäväni niitä

kirjastoista. Sadut ovat minulle hyvin tärkeitä, ja ne kantavat paljon hyviä muistoja. Vanhempamme eivät lukeneet meille kirjoja vaan kertoivat elävästi ja vivahteikkaasti erilaisia satuja aina iltaisain. Muistan niitä ihania tilaisuuksia, kun illalla istumme ympyrässä ja vanhempi tai isovanhempi istui meidän kanssamme ja kertoi satuja. Me olimme hiljaa, kuuntelimme tarkkaavaisesti ja jännitimme koko ajan, mitä seuraavaksi tapahtuu. Suullisen sadunkerronnan kautta Itä-Afrikassa, kuten muuallakin maailmassa, kieli, kulttuuri ja tieto sosiaalisista arvoista välittyi yhdeltä sukupolvelta toiselle (Utley 2009).Tämän opinnäytetyön kautta Suomessa asuvilla pääosin toisen sukupolven maahanmuuttajavanhemmilla on mahdollisuus antaa sama tärkeä elämäkokemus lapsilleen, joko suomen kielellä tai somalin kielellä.

2 TYÖN TAUSTA JA TARKOITUS

Suomeksi ei ole vielä käännetty paljoa somalinkielisiä satuja. Kun aloitin opinnäytetyöni, sain tietää, että Jyväskylässä olivat eräät somalitaustaiset nuoret kokoamassa satukirjaa, jossa käännettiin heidän tuntemiaan satuja somalista suomeksi. Sain käyttööni tuon satukirjan, *Mies ja kanto* (2014), mutta kääntämäni sadut ovat muita satuja.

Minun omassa perheessäni mieheni, Mohamud Mursal, on hyvin taitava sadunkertoja ja hän tuntee hyvin monia vanhoja ja perinteisiä somalisatuja. Hänelle sadut ovat välittyneet pääosin hänen isoäidiltään, Ardo Muhumedilta, jonka luona hän vietti lapsuudestaan monta vuotta. Muhumed kuoli noin 102-vuotiaana 1980-luvulla, eli hän oli syntynyt jo 1800-luvulla. Satukirjoista poimimieni satujen lisäksi olen kääntänyt myös hänen kertomiaan satuja. Mieheni on kertonut satuja paljon lapsenlapsillemme, jotka ovat jo kolmannen sukupolven somalitaustaisia suomalaisia lapsia. Satujen vaikutus heihin on ollut hyvin vaikuttavaa, ja on myös ollut todella mielenkiintoista huomata, miten somalikulttuuri sellaisena kuten minun tai mieheni sukupolven ihmiset tunnemme sen, välittyy meidän lapsillemme tai lapsenlapsillemme. Lapset osoittavat suurta mielenkiintoa ja kysyvät uteliaasti asioista tai esineistä, joita he eivät kohtaa arjessaan, mutta joita me pidämme itsestäänselvyytenä. Haluaisin siis kääntää somalisatuja sekä suomalaisten että Suomessa syntyneiden somalitaustaisten lasten tutustuttamiseksi somalikulttuuriin uudella tavalla.

Sadut kertovat paljon elämästä, oikeasta ja väärästä, mutta ovat useimmiten irrallaan realistisesta maailmasta. Joskus sadut voivat olla vain humoristisia satiireja. Sadut ovat tärkeä väline kasvatuksessa. Yleensä sadut sisältävät esimerkillisiä opetuksia lapsille, ja silloin, kun vanhemmat haluavat, että heidän lapsensa sisäistävät jonkun opetuksen, se tapahtuu parhaiten satujen kautta, joita kerrotaan lapsen tasoisesti ja joihin lapsi voi samaistua. Oma kokemukseni on, että lapset oppivat tuottamaan puhetta ja, että lasten mielikuvitus kehittyy paremmin hauskojen satujen kautta.

Tarkoitus oli työni toiminnallisessa osassa toteuttaa keskustelu muiden äitien kanssa ja kuulla myös heidän mielipiteensä siitä, miten he kokivat kaksikieliset sadut ja mitä he ajattelivat niiden käytettävyydestä ja merkityksestä lapsen kehityksessä.

Näen kaksikieliset satukirjat tärkeänä myös siksi, että eri kulttuureista tulevat ihmiset voivat lukea toistensa satuja omalla äidinkielellään. Päiväkodeissa niitä voi lukea yleisesti kaikille lapsille, ja myös kirjastoissa voi pitää tarjolla eri kulttuureista tulevia satukirjoja, jos jotakuta muuta kiinnostaa lukea niitä.

3 OMAN ÄIDINKIELEN MERKITYS MONIKIELISEN LAPSEN KEHITYKSESSÄ

Oppimisen psykologiassa ollaan vakuuttuneita siitä, että oma äidinkieli on tärkein kieli lapselle. Lapsi oppii puhumaan ensimmäiseksi omalla äidinkielellään. Lapsi ajattelee ja tuntee omalla äidinkielellään ja oppii omasta kulttuuristaan oman äidinkielen kautta. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2014, 43.)

Lapsen kaksikielisyyttä tarkastellessa on otettava huomioon, minkä ikäisenä lapsi on oppinut kielet, miten vahvasti hän hallitsee molemmat kielet. Luonnollisesti lapsi oppii omaa äidinkieltä jo ennen syntymää. Jos lapsen vanhemmat ovat erikielisiä, esimerkiksi isän äidinkieli on somali ja äidin äidinkieli on suomi, lapsi oppii sujuvasti puhumaan molempien kieltä, kun vanhemmat puhuvat johdonmukaisesti hänen kanssaan omaa kieltään. (Skutnabb-Kangas 1988, 34-38.)

Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajalapset ovat erilaisia kuin edellä kuvatut kaksikieliset lapset, koska heidän vanhempansa puhuvat omaa äidinkieltä ja kasvuympäristössä kodin ulkopuolella puhutaan maan omaa kieltä. On välttämätöntä, että lapset oppivat molemmat kielet hyvin ja hallitsevat ne. Halutaan, että lapsi oppii toista kieltä hyvin, jotta hän selviytyy koulussa, päiväkodissa, kaveripiirissä ja niin edelleen.

Kun halutaan, että lapsi oppii hyvin vierasta kieltä, hänen on ensin opittava omaa äidinkieltä. Kun hän hallitsee sen hyvin, sen jälkeen oman äidinkielen päälle voi rakentaa mitä tahansa uutta kieltä ja lapsi oppii hyvin kasvuympäristön kieltä. Jos halutaan että lapsi oppii oman äidinkielen hyvin, vanhempien pitää opettaa sitä kotona ja puhua omille lapsille omaa äidinkieltä ja vahvistaa sitä kertomalla tai lukemalla satuja. Vanhempien pitäisi myös odottaa, että lapsi puhuu heille ja muille

samankielisille ihmisille omaa äidinkieltään. Pitää kuunnella lasta, korjata ja opettaa kieltä sekä kehittää hänen sanavarastoaan. (Nurmi ym. 2014, 52-53.)

Oppimisen tutkijoiden, esim. Nurmi ym. (2014, 52-53) mukaan lapset alkavat kiinnostua satujen kertomisesta 2-3-vuotiaina, ja kertominen lisääntyy kasvun mukaisesti. Lapsi ilmaisee tunteitaan satujen kautta, jos vanhemmat tai aikuiset antavat puheenvuoron hänelle ja häntä rohkaistaan. Oma kokemukseni vahvistaa tämän. Meidän perheessä miehelläni oli tapana kertoa lapsille satuja ja antaa jokaiselle oma vuoro keksiä oma satu. Samalla lapsi oppi säännön, että kaikki kuuntelevat jokaisen sadun loppuun saakka, kertojaa rohkaistaan eikä keskeytetä.

Satujen kertominen on kansainvälinen ilmiö, joka tunnetaan ja jota harjoitetaan kaikkialla maailmassa. Lapselle luetaan satuja, jotta hän kasvaisi ja kehittyisi hyvin ja pystyisi kohtaamaan haasteellisia tilanteita. Sadut auttavat häntä niiden yli. Sadut eivät aina kerro, että vain hyviä ja hauskoja asioita on olemassa, vaan on myös julmia, pelottavia ja kärsimyksistä kertovia satuja, joilla on aina hyvä loppu. Niistä lapsi oppii ja saa uskoa siihen, että hän selviää tulevaisuudessa. (Mäki & Arvola 2009, 22.)

4 SADUT JA NIIDEN MERKITYS KASVUSSA JA KEHITYKSESSÄ

Tämän luvun näkemykset perustuvat Skutnabb-Kankaan (1988) ja Mäki & Arvolan (2009) tutkimusten tuloksiin. Satuja luokitellaan yleensä opetussatuihin, pilasatuihin, seikkailusatuihin ja eläinsatuihin eli faabeleihin.

Paitsi että lapsi oppii satujen kuuntelemisesta kieltä, niiden merkitys lapsen kehityksessä ja kasvussa on suuri, sillä hänen mielikuvituksensa kehittyy. Sadut tukevat lapsen kehitystä emotionaalisesti ja kognitiivisesti. Ne myös vahvistavat lapsen omaa äidinkieltä, jos lapsi on monikielinen, koska silloin yleensä lapselle jää oman kielen taito taka-alalle.

Sadut tukevat lapsen mielikuvituksen kehitystä. Jos lapselle luetaan tai kerrotaan satuja, alkaa lapsi kuvailla sadun ympäristöä. Esimerkiksi sadussa ”Pitkäkorvainen noita ja pieni tyttö” mainitaan noidalla olevan pitkät korvat ja että hän peitti korvat huivilla, niin

lapsi alkaa miettiä ja kuvitella, miltä pitkät korvat näyttävät ja miltä tuo noita näyttää ja niin edelleen.

Jos lapselle on luettu paljon satuja pienenä, niin hän osaa ilmaista itseään ja tunteitaan omalla kielellä ja lapsi oppii myös olemaan vuorovaikutuksessa muiden lasten tai aikuisten kanssa. Jos lapsi ei ole kasvanut omassa kotimaassaan, hän puhuu kavereilleen toisella kielellä ja opiskelee toisella kielellä. Siksi on tärkeää, että lapselle kerrotaan satuja omalla kielellä pienenä. Siten lapsi oppii puhumaan omaa kieltään ja osaa kommunikoida omalla kielellä muiden kanssa.

Sadut opettavat lapsille myös moraalialia. Saduissa kerrotaan, miten jokin on sopimatonta tai soveliasta, laillista tai laitonta, huonoa tai hyvää ja niin edelleen. Se auttaa lasta erottamaan oikean väärästä ja hyvän huonosta. Esimerkiksi Omarin tarinassa kerrotaan valehtelusta ja sen seurauksista ja Juhan tarinassa kerrotaan siitä, miten ei kannata uskoa kaikkea ja kaikkia, mutta samalla somalikulttuurissa satua pidetään pilasatuna.

Sadut opettavat lapsille kotimaansa historiasta, kielestä, kulttuurista ja oman maan rikkauksista. Lisäksi lapset hahmottavat satujen kertomisen yhteydessä sitä kotimaan ympäristöä, jossa satuja kerrottiin ja sitä tapaa, millä niitä kerrottiin. Esimerkiksi aiemmin mainituissa saduissa puhutaan paljon eläimistä, koska Somaliassa on paljon eläimiä. Jos Somaliassa olisi paljon metsää kuten Suomessa, sadut kertoisivat enemmän metsissä asuvista möröistä. On tärkeää, että lapset saavat tietää omasta kulttuuristaan ja historiastaan varsinkin, jos he eivät ole kasvaneet omassa kotimaassaan.

5. SADUT JA MORAALI SOMALIALAISESSA SATUPERINTEESSÄ

Somalialainen satuperinne on yleensä merkityksellistä ja johonkin sosiaaliseen tai lasta sosialisoiivaan tavoitteeseen pyrkivää. Niitä ei vain kerrota, koska ne ovat mielenkiintoista kuultavaa, tai koska ne kehittäisivät lapsen sanavarastoa tai mielikuvitusta. Itseasiassa somalialaisessa satuperinteessä sadut eivät edes ole vain lapsille, vaan ne ovat sosiaalisia merkityksiä kantavaa opetuksellista viihdettä koko yhteisölle. Joskus vanhemmat tai kuka tahansa viestinvälittäjä voi keksiä sadun, jossa on hänen tavoittelemansa merkitys verhoittuna kuulijalleen tavalla, mikä ei tee siitä liian suoraviivaista tai räikeää. Viestin kuulija joko ymmärtää sadussa piilevän

henkilökohtaisen viestin tai kokee sen yleisluontoisena opetuksena. Parhaimmassa tapauksessa se saa hänet pohtimaan sadun viestin merkitystä, ja toivottavan tavoitteen mukaisesti ehkä myös heijastamaan ymmärtämäänsä omaan elämäänsä.

”Kaikilla säännöillä on sosiaalinen ulottuvuus. Moraaliset normit on yleensä mielletty suhteessa ajallis-paikallisyhteisöön. Meidän yhteiskunnassamme on erilaiset hyvän ja pahan kriteerit kuin esimerkiksi Samoasaarilla” (Karjalainen, 1996, 141). Mitkä ovat siis moraaliset normit somalialaisen satuperinteen takana? Ja mikä satujen merkitys ja tehtävä on kasvatuksessa? Otan alla otteita osasta kääntämistäni saduista, joiden kautta haluan valaista somalialaisille tärkeitä teemoja moraalikasvatuksessa.

Saduilla on somalialaisessa satuperinteessä tärkeä rooli koko yhteisön välineenä yhteisen moraalin ja yhteisten sääntöjen luomisessa, ylläpitämisessä ja vahvistamisessa. Omar Juksaajan sadussa kerrotaan Omarista, joka hälyttää yhteisön kertoen vaanivasta vaarasta. Sadun mukaan koko yhteisö kollektiivisesti rientää apuun. Tämä on yksi ominaisuus somalikulttuurissa. Mitä tahansa tapahtuu isoa tai pientä, koko naapurusto tai kyläyhteisö ottaa siihen kantaa ja on mukana, sekä fyysisesti että henkisesti. Tämä on asia mikä on Somaliassa itsestänselvyys. Ja se on yksi vahva moraalinen opetus somalisaduissa. Kaikki ovat tärkeitä, mutta eivät yksilöinä yhtä hyvin kuin yhteisönsä jäseninä. Tämän vuoksi jokaisen on oltava valmis uhraamaan omastaan yhteisölleen tai jollekin yhteisönsä jäsenelle, yhteisön niin vaatiessa. Samassa sadussa myös kerrotaan esimerkiksi siitä miten valehtelija menettää luottamuksensa koko yhteisön silmissä, eikä kukaan enää usko häntä tai luota hänen kertomukseensa. Sadussa Omar juksaa niin monta kertaa, että todellisen riskin uhatessa kukaan ei usko häntä ja hän valehtelunsa vuoksi on syypää tuhoon, joka yhteisöä kohtasi hänen tekemisistään.

Sosiaalinen eriarvoisuus on yksi erittäin tärkeä teema somalisatuperinteessä.

Kääntämistäni saduissa on yksi satu, jossa köyhä mies rakastuu prinsessaan. Sadussa mies tavoittelee prinsessaa, joka nauraa hänelle ja tyrmää hänen kosintansa perustaen päätöksensä heidän erilaisiin sosiaalisiin todellisuuksiinsa. Prinsessa kuitenkin heittää hänelle nauraen haasteen tuoda hänelle korin täynnä kultaa, joka on ehto hänen suostumiseensa miehen kosintaan. Mies lähtee tekemään työtä käskettyä epäilemättä itseään ja saakin avukseen delfiinejä merestä, jotka täyttävät hänelle korin. Mies saa prinsessan käden avioliitossa ja oman suuren talon, mutta hylkää sen kaiken sen saatuaan. Tarinan moraali on, että mikään ei ole mahdotonta sille, joka tekee työtä tavoitteensa eteen, kukaan ei kuitenkaan pysty tekemään mitään yksin ja avunsaanti ja

pyytäminen on tärkeää ja ettei onnen lähde elämässä ole rikkaudet ja yltäkylläinen elämä.

Lojaalisten ystävyysuhteiden kunnioituksen tärkeys tulee ilmi Juha ja hänen aasinsadussa. Sadun miehellä Juhalla on aasi, josta on kehittynyt hänelle tärkeä ystävä, mutta aasi on jo vanha ja kulkee hitaasti. Juha toivoo kovin, että aasi olisi nopeampi, kuten erään toisen miehen aasi ja ottaa mieheltä huonon neuvon hankkiutuakseen eroon aasistaan. Kun hän on jo toteuttanut miehen neuvon ja hankkiutunut eroon aasistaan hänet valtaa katumus ja epätoivo – hän kaipaa ystäväänsä ja potee syyllisyyttä, että jätti hänet vaikeuksien edessä, vaikka aasi on palvellut häntä ja ollut hänen rinnallaan monen monta vuotta. Hänen onnekseen aasi palaa, mutta Juha päättää ettei koskaan enää toista tekemäänsä tai ota huonoa neuvoa, kun itse tietää paremmin ystävyytensä merkityksen.

Igaal shiidaalin tarina on opetus pelosta ja rohkeudesta. Rohkeus on aika isossa arvossa somalialaisessa satuperinteessä. Somalit ovat tunnestusti perinteisesti paimentolaiskansaa, joita ovat vaanineet monet uhat, sekä petoeläinten muodossa että vihollisten muodossa toisissa ihmisissä. Igaal Shiidaal on hahmo, joka tunnetaan pelkurin maineestaan. Tarinassa Igaal Shiidaal ja kanto, hän valvoo koko yön peläten kantoa, jota hän luulee petoeläimeksi. Tarinassa tulee myös sosiaalisen häpeän ilmiö, kun hän yrittää peitellä pelkoaan, jotteivat muut saa tietää siitä.

6 SATUJEN KÄÄNTÄMISESTÄ

Lasten satujen kääntäminen on erilaista kuin aikuiskirjallisuuden kääntäminen. Alkuperäinen lapsille suunnattu kirjallisuus on tunnustetumpaa ja arvostetumpaa kuin sen kääntäminen. Lastenkirjallisuuteen kääntämisessä kohdataan kuitenkin samoja näkymättömyyteen liittyviä ongelmia, mikä tarkoittaa siis sitä, että kääntäjän tunnustus työstään jää yleensä alkuperäisen kirjailijan varjoon. Kääntäjät kokevat, että heidän työtään ei tunnusteta tarpeeksi. Koskinen (2007, 335) toteaa: ”Yleisellä tasolla kirjallisuuden kääntäjät ovat nähdäkseni varsin näkyviä (...) Kääntäjien oma kokemus usein kuitenkin on, että heitä ja heidän työtään ei huomata. Näkymättömyyden tunne

liittyy läheisesti päivälehtikritiikkiin. Käännöskirjoja arvioidaan usein päivälehdissä ikään kuin ne olisivat alun perin suomeksi kirjoitettuja. Tavallista on myös se, että käännöstä kommentoidaan arvostelun viimeisessä kappaleessa ylimalkaisen kiittävästi, mutta loppuun kriitikko poimii jonkin yksittäisen 'virheen'."

Lastenkirjallisuuden kääntämisessä on omat erityispiirteensä, jotka tekevät kääntämisestä vielä haasteellisempaa kuin aikuiskirjallisuuden kääntämisestä. Huomasin omassa käännösprosessissani sen, että satuja ei voi vain kääntää kohdekielestä lähdekieleen ilman alkuperäisen sadun kulttuuri- ja ideologiakontekstin tuntemusta. Jouduin useasti muokkaamaan satujen sisältöä, jotta se olisi ymmärrettävämpää suomen kielellä ja sisällöllisesti lähempänä alkuperäistä satua.

Joitain satuja jouduin jättämään kokonaan pois, koska ne olivat liian raakoja ja raskaita lapsille nykystandardien mukaisesti. Satujen senaikainen Somalia ei kohtaa nyky-Suomen lasten elämää ja realiteetteja, joten suomenkielinen versio olisi vain kauhistuttanut lukijoita. Esimerkkinä on *Dhagdheer*-satu, jossa kerrotaan pitkäkorvaisesta ihmissyöjänaisestä, joka sieppaa pieniä lapsia ja syö niitä, jos lapset menevät liian kauas vanhemmistaan. Konteksti, jossa kyseessä olevaa satua käytettiin, oli täysin erilainen kuin Suomi, jossa ei ole samoja vaaroja tai uhkia vanhemmille, joiden vuoksi he turvautuisivat lasten pelotteluun, jotteivat lapset menisi liian kauas vanhempien kodista. Siinä kontekstissa myös petoeläimet olivat todellinen uhka. Satujen kääntämisessä alkuperäisen tekstin muokkaaminen kohdistuu sekä kieleen että sisältöön. Usein kielen tasolla tehdyt sovellutukset saattavat johtua esimerkiksi lähde- ja kohdekulttuurin ideologisista eroista ja kasvatukseen liittyvistä näkemyksistä. (Puurtinen 2000, 107.)

6.1. Käännettävien satujen valinta

Hyvin rikkaassa somalialaisessa satuperinteessä on paljon erilaisia satuja. Sadut eivät somaliperinteessä ole aina suunnattu ainoastaan lapsille ja lapsenmielisille, vaan ne ovat jotain, mistä koko yhteisö nauttii ja joka tuo yhteisön yhteen aina vanhimmasta nuorimpaan. Sadut sisältävät esimerkiksi arkipäiväisiä opetuksia kuuliaisuudesta vanhemmille ja moraalisia opetuksia toisesta välittämisestä ja toiselle tahtomisesta sitä, mitä tahtoisivat myös itselleen.

Minusta oli mielenkiintoista huomata, että kun valitsin satuja, minun ei tarvinnut ajatella satuja erikseen tytöille ja pojille. Monissa valitsemissani saduissa päähahmona on poika tai miespuolinen henkilö, mutta saduissa päähuomio ei ole sadun hahmossa, vaan itse juonessa, sen käänteissä ja sen opetuksissa. Saduista opittavat asiat, humoristiset käänteet ja universaalit opetukset eivät sinänsä käsittele sukupuolirooleja tai ole suunnattuja yhdelle sukupuolelle enemmän kuin toiselle. Toivon, että satujen kuulijat ja lukijat pystyvät nauttimaan kääntämistäni saduista sukupuolineutraalisti, vaikka huomaan, että piirretyt tai sadut, joita minunkin lapsenlapseni lukevat, ovat hyvinkin erilaisia riippuen siitä lukevatko tai katsovatko niitä pojat vai tytöt. Somalialaisessa satuperinteessä ei ole samalla tavalla esimerkiksi prinsessa- tai sankarihahmoja kuin ns. länsimaisissa saduissa tai nykyään piirretyissä, joihin toisen ja kolmannen sukupolven somalitaustaiset lapset ovat tottuneet.

Jouduin jättämään joitain satuja kokonaan pois ja kääntämään toisia vähän pehmeämmiksi ja nykystandardeilla lapsiystävällisiksi, koska ne olisivat olleet aivan liian pelottavia. Yksi esimerkki näistä saduista on kääntämäni *Pitkäkorpainen noita ja tyttö*. Alkuperäisessä tarinassa ei puhuta noidasta, vaan oliosta, jossa on sekä ulkoisesti että sisäisesti inhimillisiä ja eläimellisiä ominaisuuksia samaan aikaan. Tarinan noita on pitkäkorpainen niinkuin aasi ja paksu ja pitkäkyntinen niinkuin kissaeläin. Tarinan mukaan noita vaanii yksin kulkevia lapsia ja teurastaa ja syö heitä tai pitää heitä apureinaan arjen askareissa. Tämän tarinan tarkoituksena oli saada lapset ymmärtämään petoeläinten todellinen uhka ja luoda niistä pelottavia mielikuvia, jotteivät pienet lapset menisi liian kauas kodeistaan ja eksyisi. Tämän tapahtuessa lapsi saattaisi pahimmissa tapauksissa joko joutua siepatuksi tai petoeläinten runtelemaksi. Tässä tarinassa molemmat elementit yhdistyivät. Säilytin tarinan kuitenkin kahdesta syystä, vaikka vähän muokkasin sitä, koska siinä on todella hyviä opetuksia omatoimisuudesta hädän kohdatessa ja neuvokkuudesta. Ensimmäinen syy on, että tyttö pääsee pois noidan kynsistä, koska pitää päänsä kylmänä ja keksii tien ulos pelottavasta ja vaikeasta tilanteesta. Se on tarina, joka rohkaisee neuvokkuuteen ja opettaa, että vaikeasta ja pelottavasta tilanteesta voi omalla toiminnallaan päästä pakenemaan. Toiseksi säilytin sen, koska se on yksi tunnetuimmista somalisaduista.

Kolmea satua lukuunottamatta kaikki valitsemani sadut on saatu suullisen satuperinteen kautta kuten ylempänä kirjoitan. Kirjoitetut sadut ovat Nuur Xasan Faaraxin satukirjasta Lasten sadut sekä Mies ja kanto-kirjasta.

Valitsemani sadut koostuvat pääosin opetus- ja pilasaduista ja kahdesta faabelista, mutta joukossa on yksi seikkailusatukin.

6.2. Sadut

Sadut on saatu kolmesta eri lähteestä: Taitavalta somalinkieliseltä sadunkertojalta, joka on kuullut sadut isoäidiltään. Näiden satujen tunnistamiseksi niiden nimiin on lisätty tunnus SSK. Suomessa julkaistusta kaksikielisestä somali-suomi-satukirjasta Mies ja kanto saadun kahden sadun nimeen on lisätty tunnus MK. Yksi satu on Ruotsissa julkaistusta somalinkielisestä Nuur Xasan Faaraxin satukirjasta Lasten sadut, ja sen koodina on lyhenne NXF.

Seuraavassa esittelen lyhyesti sadut, jotka ovat liitteenä työn lopussa sekä suomeksi että somaliksi (Liitteet 3 ja 4).

Ensimmäinen satu eli Omar Juksaaja (SSK) on opetussatu, joka opettaa moraalia. Satu opettaa lapsille, että valehtelevä on väärin ja, että kannattaa aina puhua totta. Valehtelevä pilaa rehellisuuden, luottamuksen ja totuuden (ks. LIITE 3, s. x).

Toinen satu on myös opetussatu Kuningas jolla on aasin korvat (SSK). Sadun opetus on, että kannattaa olla sinut itsensä kanssa ja kaikki pitää hyväksyä sellaisina kuin he ovat. Tarina myös opettaa, että salaisuuksia ei saa kertoa muille ihmisille.

Kolmas satu, Juha ja hänen aasinsa (SSK), on pilasatu. Se opettaa huumorin kautta Juhan ja hänen aasinsa ystävydestä ja sen arvosta.

Neljäs satu, Juha ja kantajamies (SSK), ja viides satu, Igaal Shiidaad ja kanto (MK), ovat sekä opetuksellisia satuja että pilasatuja. Sadut kertovat somalialaisessa kulttuurissa erittäin tunnetusta fiksestä ja pelkurimaisuudestaan tunnetusta miehestä. Ne opettavat lapsille, että on tärkeää varmistaa asioita, ennen kuin hosuu, ja että on tärkeää olla varovainen.

Kuudes satu, Kuninkaan tytär ja köyhä mies (MK), on opetussatu. Se opettaa lapsille sen, että täytyy luottaa itseensä suurienkin haasteiden edessä ja uskaltaa ottaa rohkeasti haasteet vastaan.

Seitsemäs satu, Pitkäkorvainen noita ja pieni tyttö (SSK), on opetussatu ja samalla seikkailusatu. Sen tärkein opetus on se, että vanhempien kieltojen taustalla on aina asia, joka suojelee lasta. Sadussa opetetaan erityisesti siitä, ettei tuntemattomien matkaan voi lähteä vanhempien säännöistä huolimatta, koska siitä voi seurata suurikin vaara.

Kahdeksas satu, Kaksi kissaa ja apina (SSK), on opetussatu ja samalla faabelisatu. Se opettaa lapsia ystävyydestä, ystävien keskinäisestä luottamuksesta ja rehellisyydestä eläinten keskinäisen ystävyyden muodossa.

Yhdeksäs satu, Nokkela kettu (NXF), on eläinsatu eli faabeli. Se on tarina, joka opettaa eläinten hierarkiasta ja ketun erityisestä ominaisuudesta, nokkeluudesta.

7 TUTKIMUSMENETelmäSTÄ

Satujen keräämisen ja kääntämisen jälkeen seurasi työni toinen vaihe, jossa kokosin yhteen äitiryhmän satujen keskustelupiiriin. Minä valitsin tutkimuksen kohteeksi ne äidit, jotka tulivat nuorena tai lapsena Suomeen, syntyivät tai kasvoivat Suomessa ja perustivat perheet täällä. Valitsin siis ne henkilöt, jotka eivät kasvaneet Somaliassa, somalialaisessa kulttuurissa ja yhteisössä. He kuuluvat minun tuttavapiiriini, ja otin heihin yhteyttä puhelimitse. Sovin tapaamisen heidän kanssaan, lähetin heille kutsun (liite 1), kyselylomakkeet (liite 2) ja sadut (liitteet 3 ja 4). Tarkoitus oli, että he ensin lukevat sadut, täyttävät lomakkeet ja tapaamispäivänä keskustelimme, minkälaisia tuntemuksia ja ajatuksia sadut herättivät. Lomakkeiden tehtävä oli valmistaa heitä keskustelutuokion kysymyksiin ja teemoihin. Yhteensä sain koolle 7 äitiä.

Halusin nauhoittaa keskustelutuokion, mutta se ei onnistunut, koska puolet äideistä ei suostunut nauhoitukseen. Keskustelutuokion alussa selitin kaikki periaatteet, että nauhoitukset eivät tule julki, vaan opinnäytetyötä varten. Siitä huolimatta osa äideistä oli vastahakoisia. Keskustelutuokion aikana minä kirjoitin ylös muistiinpanoja kaikista asioista, mistä keskustelimme. Keskustelun teema oli avoin haastattelu, jossa jokainen sai esittää mielipiteensä aiheesta. Minun roolini keskustelutuokiassa oli kuuntelijan rooli ja tein myös muistiinpanoja. Keskustelutuokion aikana saatoin esittää kysymyksiä, ja jaoin puheenvuorot. Pidin myös huolta, että keskustelu pysyi aiheessa ja keskustelusta saadaan kaikki tarvittava irti.

Järjestin lukijoille keskustelutuokion minun kotonani, ja melkein kaikki äidit kahta lukuun ottamatta pääsivät osallistumaan. Kaksi äitiä vastasi kysymyksiin kirjallisesti. Yhteensä sain vastauksia siis 7 äidiltä.

Tarkoitus oli siis, että äidit tutustuivat ensin valitsemini satuihin ja lukivat ne kotona, sen jälkeen järjestin yhteisen keskustelutuokion. Keskustelun tarkoituksena oli kerätä äideiltä heidän näkemyksiään kääntämiini satuihin. Kaikki lukijat olivat somalialaisia äitejä, jotka ovat tulleet nuorina Suomeen ja perustaneet perheen Suomessa, ja heillä on lapsia.

Keskustelutuokio oli äänekkäs ja vilkas ja minun oli välillä keskeytettävä se, jotta voin tehdä muistiinpanoja ja saada keskustelijat pysymään asiassa. Yksi äideistä oli hiljaisempi tai mahdollisesti ujompi kuin muut, ja minun piti pitää huolta, että hänenkin näkemyksensä tulivat kuuluviin.

Tutkimuksen analyysi syntyi keskustelutuokion aikana samalla, kun tein siitä muistiinpanoja ja ohjasin keskustelua ja osallistuin siihen. Merkitsin muistiin äitien tuntemuksia, lempisatuja, miten he vertailivat suomalaisia satuja ja somalisatuja, eroja niiden käsityksissä, jotka olivat syntyneet Suomessa ja jotka olivat tulleet Suomeen nuorena. Seuraava luku kuvaa muistiinpanoistani nousseita aihealueita eli teemoja.

8 SATUJEN LUKIJOIDEN AJATUKSIA JA TUNTEMUKSIA

Keskustelu oli todella kiinnostava ja monipuolinen. Keskusteltiin minkälaisia kokemuksia Somaliassa syntyneillä äideillä oli saduista Somaliassa. Osa heistä muisti hämärästi, miten heille kerrottiin satuja lapsena. He halusivat kokea saman uudestaan, jos mahdollista. Kaikki äidit olivat yhtä mieltä siitä, että he haluavat jakaa sadut omien lastensa kanssa. Ideoita tuli paljon, osa heistä halusi lukea sadut kuvitetusta kirjasta. Yksi äideistä huomautti, että hän haluaisi kuulla sadun äänitteenä. Äidit myös huomauttivat, ettei Suomessa ole saatavilla somalialaisia lastenloruja, mutta olisi hyvä tietää onko loruja saatavilla muualla

Keskustelu oli erittäin mielenkiintoinen, ja siinä oli paljon muistitietoa ja muistoja mukana. Jokainen osallistuja mainitsi, miten hyvin he muistivat lapsuudestaan, kun

vanhemmat ja isoanhemmat kertoivat satuja, minkälainen tilanne se oli, ja he kertoivat yksityiskohtaisesti asioita, joita oli jäänyt mieleen.

8.1 Satujen esittämistilanteet ja ympäristöt

Äidit kertoivat esimerkiksi siitä, miten loma-aikana istuttiin iltaisin isovanhempien tai vanhempien kanssa nuotion ääressä talon edessä aidan sisällä ja aikuiset kertoivat satuja. Eräs äiti kertoi näin: ”Oli loma-aika koulusta, ja me olimme siskojeni kanssa isovanhempien luona. Oli valoisa ilta. Silloin kaikki kokoontuivat iltaa istumaan, somaliksi caweys, pyöreän somalitalon (aqalin) eteen talon ympärillä olevan aitauksen sisälle. Lampaat olivat talon edessä omassa aitauksessa, kamelit erikseen ja lehmät erikseen. Sitten sytytettiin nuotio ja me kaikki, perheen jäsenet paimenpoikineen istuivat nuotion ympärillä. Sitten isoäiti kertoi tarinoita. Taivas oli syvän tumma ja täynnä tähtiä. Kaikki oli rauhallista ja kaikki kuntelivat satua.”

Äidit kävivät vuoropuhelua muistojen ja nykyhetken välillä. He totesivat, että täällä Suomessa ei ole mahdollista järjestää sellaisia satuhetkiä, mutta voisi keksiä omalla tavalla samantapaisia kauniita tilanteita omilla lapsille, jolloin koko perhe on yhdessä.

Äidit mainitsivat, miten nykyteknologia vie paljon aikaa, ja lapset kuluttavat paljon aikaa television ääressä tai koneella. Lasten ja vanhempien tai perheen yhdessäoloajan viettäminen on vähentynyt ja he kokivat, että satujen lukeminen on yksi asia, joka voisi auttaa tässä yhdessäoloasiassa. Perhe voisi järjestää hetkiä, joissa luetaan satuja, ja voisi suunnitella, että muutamana iltana viikossa ennen nukkumaanmenoa vietettäisiin aikaa ilman televisiota, kännykkää tai muita välineitä ja istuttaisiin ja luettaisiin satuja. Myös annettaisiin jokaiselle lapselle tehtäväksi keksiä oma satu ja kertoa se ääneen omalla äidinkielellä. Ei olisi tärkeää, olisiko tämä satu ennen kuultu vai keksitty, kun lapsi vain osaisi ja saisi kertoa sadun omalla äidinkielellä.

Yksi äiti ehdotti satukerhon perustamista, jossa tavattaisiin kerran viikossa tai joka toinen viikko ja äidit voisivat lukea ja kertoa lapsille satuja. Voisimme myös vetää keskustelua omalla äidinkielellä, eikä siellä saisi puhua muita kieliä. Sillä tavalla ehkä voisimme opettaa lapsillemme hyvän oman äidinkielen taidon.

8.2 Satujen merkitys lapsen kehityksessä

Osallistujat olivat sitä mieltä, että sadut ovat hyvin tärkeitä lapsille, koska ne kehittävät lapsen älyä ja lapsi oppii satujen kautta paljon asioita ja oma äidinkieli vahvistuu.

Kaikki äidit olivat sitä mieltä, että he mielellään haluaisivat lukea satuja omille lapsilleen. He sanoivat, että lapset voivat oppia omasta kulttuurista enemmän. Äidit kertoivat keskustelussa muun muassa, että lapset oppivat saduissa erilaisista ympäristöistä, luonnosta ja eläimistä Somaliassa. Suomen luonto on erilainen kuin Somalian luonto ja myös eläimet ovat erilaisia. On tärkeää, että lapset oppivat satujen kautta molemmista kulttuureista.

Lapset oppivat saduista myös moraalista, mikä on väärin ja oikein.

8.3 Satujen merkitys lapsen kielen oppimiselle

Äidit olivat sitä mieltä, että heidän Suomessa syntyneiden lastensa oman äidinkielen puhuminen on heikkoa ja myös sanavarasto on heikko. Koska he ovat vieraassa ympäristössä, jossa äidinkielen kuuleminen ja puhuminen on hyvin harvinaista, olisi hyvä aloittaa jo vauvana puhua ja kertoa satuja omalla äidinkielellä ja siten vahvistaa oman äidinkielen osaamista ennen päivähoiton aloittamista.

Äidit kertoivat, että sadut olivat heille tuttuja entuudestaan, koska he olivat kuulleet nämä sadut aikaisemmin. Sadut herättivät vanhoja, hyviä muistoja erilaisista paikoista ja tilanteista, joissa äidit olivat olleet lapsina.

Äitien toivomuksena oli, että kun nyt Suomessa on paljon suomen kielen osaajia ja tulkkeja, olisi hyvä kirjoittaa ja äänittää näitä satuja, jotta niitä voisi helposti saada ja lukea myös suomalaisille lapsille ja lapset voisivat kuunnella niitä nykyteknologialla. Äidit toivoivat myös, että satuihin liitettäisiin kuvia, joita olisi hyvä katsella ja kuunnella satua samalla.

Äidit eivät halunneet muuttaa tai poistaa mitään satua, jonka olin kääntänyt, koska heidän mielestään juuri nämä sadut sopivat kaikenikäisille lapsille, eivätkä ole pelottavia. Ne ovat myös kielellisesti sopivia satuja heidän mielestään.

Somalialaisissa saduissa on olemassa myös pelottavia satuja. Jos niitä haluaisi kirjoittaa, kannattaisi miettiä niille ikärajaa, koska ne eivät sovi kaikille lapsille.

8.4 Äitien toivomuksia

Keskustelu oli hyvin iloista, mielenkiintoista ja monipuolista, ja kaikki osallistujat olivat sitä mieltä, että on tärkeää lukea omille lapsille somalialaisia satuja. He toivoivat mm. seuraavia asioita: Satuihin olisi hyvä laittaa kuvia ja niitä pitäisi äänittää. Sen lisäksi voisi yrittää keksiä uusia satuja nykymaailmasta.

Kaikki äidit olivat mielissään siitä, että he saivat lukea tuttuja satuja, jotka herättivät paljon hyviä muistoja. Olin positiivisesti yllätynyt siitä, että nekin äidit, joiden suomen kieli on vahvempi kuin heidän oma äidinkieltensä, olivat näin kiinnostuneita somalisaduista. He pitivät itseään monikielisinä ja he haluavat opettaa lapsilleen myös monta kieltä. He kokivat, että oma äidinkieli on ensisijainen kieli.

Keskustelussa huomasin, että he tunsivat hyvin erilaiset sadut. Nuoret äidit tunsivat sadut, vaikkakin ne äidit, jotka olivat syntyneet Suomessa, tunsivat sadut vähän huonommin kuin ne, jotka olivat syntyneet Somaliassa. Kaikki nuoret vanhemmat halusivat mielellään lukea satuja.

Keskustelutuokioon osallistuneet olivat yleisesti sitä mieltä, että satuihin on tärkeä lisätä myös kuvia. En ollut ajatellut, että kuvat olisivat näin tärkeitä keskustelutuokiota suunnitellessani. Perinteisesti satujen kerronta on tapahtunut suullisesti, mutta nyt kun on alettu tuottaa käännöksiä ja somalinkielisiä satukirjoja, kuvitus on tullut tärkeäksi ja monissa kirjoissa sadut ovat värikkäästi kuvitettuja. Monet myös ihmettelivät, miksi ei satuja ole aikaisemmin käännetty, kun Suomessa kerran on niin hyvin tulkkeja ja kääntäjiä, joista moni on koulutettu.

Vaikka äidit itse pieninä kuuntelivat mielellään kääntämieni satujen kaltaisia satuja, heistä olisi kiva kuunnella joskus myös jännittäviä satuja. Nykymaailma, jossa heidän lapsensa elävät on erilainen kuin heidän lapsuutensa maailma: Se on paljon vaarallisempi.

Moni koki tärkeäksi sen, että pitäisi keksiä uusia satuja. Maailma muuttuu ja sadut kertovat aika hyvin ihmisten maailmankatsomuksesta ja tilasta. Olisi hyvä päivittää satuja vastaamaan lasten elämää Suomessa ja Somaliassakin nykyaikana.

8.5 Yhteenvetoa keskustelusta ja kehittämisehdotuksia

Moni äiti oli positiivisesti yllätynyt siitä, että on muitakin äitejä, jotka pitävät tärkeänä oman äidinkielen ylläpitämistä lapsille. Äidit olivat iloisia siitä, ettei valitsemissani saduissa ollut liian jännittäviä tai pelottavia satuja. He olivat iloisia, että muokkasin yhden saduista Pitkäkorvainen noita ja pieni tyttö pehmeämmäksi ja otin liiallisen pelottavuuden pois.

Oli todella tärkeää ja mielenkiintoista kuunnella keskustelua ja saada tuntumaa elämään, jota ihmiset ovat kokeneet ja jota he kaipaavat. He eivät ehkä saa toista mahdollisuutta muistella ja palata nostalgisesti lapsuuteensa, joten minä koin ja keskustelijat kokivat, että keskustelutuokio oli tärkeä heille.

Kävin itse kesällä 2014 Somalimaassa, ja sielläkin tuntui, ettei satujen kertominen ole enää yhtä yleistä kuin ennen. Mielestäni teknologialla on yhtä negatiivinen vaikutus siellä kuin täälläkin, erityisesti satuperinteeseen.

Äidit esittivät, että heidän olisi hyvä saada kerho, jossa joku lukisi heille ja lapsille satuja. Mahdollisesti Suomen kirjastoissa alettaisiin pitää somalinkielisiä satupiirejä, joihin äidit ja lapset voisivat kokoontua esimerkiksi lauantaisin. Tällaista on ollut Kirjan Talon Satutandem-hankkeessa (liite 5), jossa suomalainen ja somalialainen sadunkertoja kokosivat yhteen lapsia kuuntelemaan sadunkerrontaa. Hanke oli päiväkotien ja koulujen kanssa yhteinen.

9 POHDINTAA

Ohjaajani ehdotti minulle tätä aihetta ja otin sen mielenkiinnolla vastaan. Tämä aihe oli minun mielestäni tärkeä, koska minä kaipasin meidän omia somalisatujamme, kun omat lapseni olivat pieniä. Käännösten tekeminen oli aika työlästä, koska en löytänyt kaikkia sanastovastineita ja minun piti selittää sanoja. Esimerkiksi Dhagdheer-sadussa (Pitkäkorvainen noita ja pieni tyttö) on loru, enkä halunnut että sen merkitys muuttuu. Toisaalta jotkut sadut olivat niin julmia, että minä olen pehmentänyt niitä.

Tutkimuksen aikana minut yllätti se, että näitä satuja ei ole kirjoitettu somaliksi eikä niitä ole käännetty suomeksi. Kun kävin Somalimaassa kesällä 2014, totesin, että niitä

ei myöskään enää kerrota. Niitä ei siellä arvosteta, niin kuin niitä arvostetaan diasporassa, missä meillä on ongelma kehittää omaa kieltä ja siirtää omaa kulttuuriperintöä. Meille sadut välittävät muistoja ja tunteita.

Jos nyt aloittaisin tämän tutkimuksen, aloittaisin aikaisemmin ja käyttäisin aktiivisemmin ohjausta sekä suunnittelisin ajankäyttöni aivan eri tavalla.

Ehdottaisin jatkotutkimusta satujen kirjoittamisesta ja kääntämisestä, sillä näitä vanhoja satuja on paljon lisää suullisessa muistitiedossa. Satuja kannattaisi kuvittaa, äänittää ja tuottaa digitaalisesti, jotta niitä voisi lukea, kuunnella ja katsella esimerkiksi iPadilla. Kulttuuriperinnön tallentamisessa, siirtämisessä ja tutkimuksessa olisivat tärkeitä myös lastenlaulut, joita äidit laulavat lapsilleen. Kuten muissakin yhteisöissä, somalikulttuuri on vahvasti sidoksissa elämäntapaan. Somaleille tärkein kulttuurin muoto on todennäköisesti runous (Orwin 1995), ja se näkyy kaikissa osa-alueissa: saduissa, kaikissa lauluissa, kuten esimerkiksi kamelin juottajan lauluissa.

LÄHTEET

Abdijibar, Mahamud Omar; Aden, Khadra&Ali, Abdullahi Mahamud 2014. Mies ja kanto: tarinoita sarvesta pohjoiseen = Nin iyo kurtun: sheekooyin geeska illa waqooyi. Jyväskylä: Aurinkovuosi.

Alijoki, Eila 1998. Pesästä pieni ponnistaa Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Bettelheim, Bruno 1985. Satujen Lumous. Juva:Wsoy.

Koskinen, Anna-Kaisa 2007. ”Vaihtoehtoinen tarina” Mitä on sosiaalinen muutostyö? Luettu 03.05.2015.

http://www.socca.fi/files/73/Vaihtoehtoinen_tarina_mita_on_sosiaalinen_muutostyo.pdf

Laaksonen, Annele 1/2001. Kulttuurit kohtaavat Monikulttuurisuus Turun normaali koulu. Turku: Typopress Oy.

Mäki, Silja & Arvola, Pirjo 2009. Satu kantaa lasta – Opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan 1. Helsinki: DUODECIM.

Nurmi, Jan-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen Lea & Ruoppila Isto 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Juva: PS-Kustannus.

Nuur, Xasan Faarax 2009. Lasten satuja. Stockholm: Scansom Publishers.

Orwin, Martin 1995. Somalin kielen oppikirja. (Colloquial Somali). Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Puurtinen, Tiina 2000. Lastenkirjallisuuden kääntäminen: normit, luettavuus ja ideologia. Helsinki: Edita.

Skutnabb-Kangas, Tove 1988. Vähemmistö, kieli ja rasismi. Helsinki: Gaudeamus.

Utley, Octavia 2009. Keeping the Tradition of African Storytelling Alive. Teoksessa: Yale National Initiative. Storytelling around the Globe. <https://teachers.yale.edu/curriculum/units/2009/1/>

LIITTEET

LIITE 1. KUTSU KESKUSTELUUN

LIITE 2. KYSELY LOMAKE

LIITE 3 SADUT SUOMEKSI

LIITE 4 SADUT SOMALIKSI

LIITE 5 KIRJAN TALON SATUTANDEM-PROJEKTI

LIITE 1**KUTSU KESKUSTELUUN**

Hei,

Kutsun teidät tällä kutsulla kodissani järjestettävään keskustelutuokioon lauantaina 14.3.2015 kello 17.00-19.30. Keskustelutuokiossa puhutaan lähettämistäni saduista ja niiden vaikutuksista Sinuun. Tervetuloa!

Salaan,

Waxan kugu martiqaadayaa gurigayga kulanka an kaga wada hadlayno sheekooyinkii an hore kuugu soo diray iyo sidaad u aragto. Kulanku waa sabtida 14.3.2015 17.00-19.30. Soo dhawoow!

LIITE 2

KYSELYLOMAKE

OLE HYVÄ JA VASTAA ALLA OLEVIIN KYSYMYKSIIN. VASTAUKSESI OVAT TÄRKEITÄ MINULLE:

1. Oletko ennen kuullut näitä satuja? Kyllä Ei

Jos olet lukenut satuja aiemmin, niin mitä tuntemuksia ne ovat sinussa herättäneet?

2. Haluaisitko lukea niitä lapsillesi? Kyllä Ei

3. Luuletko, että lapsesi oppisi saduista jotain Kyllä Ei

Jos vastasit kyllä, mitä luulet, että lapsesi oppisi saduista?

4. Mitä muistoja sinulle tulee mieleen, kun luit sadut?

5. Luuletko, että lapset saavat satujen kautta kehitettyä sanavarastoaan omassa äidinkielessään?

6. Lisäisitkö satuihin jotain tai muuttaisitko niistä jotain? Kyllä Ei

7. Jos vastasit kyllä, niin mitä lisäisit tai muuttaisit?

Kiitos paljon vastauksistasi!

LIITE 3

SADUT SUOMEKSI

1 Omar juksaaja (SSK)

Olipa kerran 9-vuotias poika nimeltä Omar. Omar asui pienessä kylässä, jossa oli vettä ja ravintoa karjalle. Omarin työkuvaan kuului hoitaa ja vahtia lampaita, ja hän vahti niitä kylän syrjäseuduilla. Omar oli kyllästynyt yksinolemiseen ja mietti hartaasti, mistä hän saisi kavereita.

Viimein Omar sai idean, joka saattaisi ratkaista, miten hän saisi seuraa. Sitten Omar alkoi huutamaan ”APUA SE ON HYEENA, APUA SE ON HYYENA!” Illasaikaan rauhoittunut kylä kuuli Omarin avunhuudon ja kyläläiset ryntäsivät syrjäseuduille aseistautuneina. Päästyään Omarin luokse, kyläläiset huomasivat, että lampaat olivat tyytyväisiä ja istuivat kylläisinä nurmikolla eikä Omarilla ollut mitään hätää. Siksi he kysyivät Omarilta, missä ovat ne hyeenat, joista Omar äsken huusi. Nauraen Omar vastasi, että ei ollut mitään hyeenaita, hän vain juksasi heitä. Pettyneinä ja turhaantuneina kyläläiset lähtivät takaisin koteihinsa.

Aamulla tapansa mukaan Omar lähti ruokkimaan lampaita syrjäseudulle. Kun ne olivat täynnä, hän alkoi uudestaan huutamaan ”APUA TÄÄLLÄ ON HYYENA, APUA APUA!” Ja taas kyläläiset tulivat turhaan hänen luokseen aseistautuneina. He taas näkivät kylläisiä lampaita, jotka istuivat ruohikolla ja nauravan Omarin. Omar nauraen sanoi taas, että juksasin teitä. Vihaisena kyläläiset lähtivät takaisin koteihinsa.

Kolmantena päivänä taas Omar lähti ruokkimaan lampaita syrjäseuduille. Kylläiset lampaat makoilivat ruohikolla ja Omar lepäsi puun alla. Levätessään Omar näki nälkäisen hyeenan lähestyvän lampaita. Omar alkoi huutamaan sitä, mitä oli toistanut aikaisemmat päivät. Omar ei nähnyt kenenkään tulevan. Kyläläiset kuultuaan Omarin huudon naureskelivat ja sanoivat, että on taas se aika päivästä Omarille, ja kukaan ei lähtenyt Omarin apuun.

Huudettuaan aikansa, Omar ei nähnyt kenenkään tulevan avukseen. Hän lähtilampaiden kanssa karkuun hyeenaa. Huutaen ja juosten Omar päätyi kylään. Kyläläiset näkivät

huutavan Omarin, lauman lampaita ja hyeenan jahtaavan heitä. Kyläläiset hakivat aseensa ja hääsivät hyeenan kauas pois kylästä.

Omar vei lampaat takaisin aitaukseensa ja jäi väsymykneenä itse lepäämään aitauksen eteen. Saatettuaan hyeenan pois kylästä, kyläläiset tulivat Omarin luo. He kertoivat Omarille, että hänen aikaisemmat valheensa vaikuttavat tulevaisuudessa uskottavuuteen. He kertoivat Omarille, että valehteleminen on väärin ja jos Omar ei olisi aikaisemmin valehdellut, he olisivat uskoneet häntä ja tulleet auttamaan häntä. Pahoillaan Omar lupasi kyläläisille, että ei valehtele enää ja hän tiesi nyt, että valehteleminen on väärin.

2 Kuningas, jolla oli aasin korvat (SSK)

Kuningas peitti päähineellä korvansa, jotka eivät olleet ihmisten korvat, vaan aasin korvat. Kuninkaalla ja parturilla oli sopimus, jonka mukaan parturi ei saisi kertoa kuninkaan korvista kenellekään. Eräänä päivänä parturi, joka oli muutenkin vanha mies, sairastui todella pitkäksi aikaa ja tänä aikana kuninkaan hiukset kasvoivat paljon. Täten kuningas lähetti kaksi sotilastaan etsimään valtakunnasta parturia, joka kykenisi pitämään salaisuutta yhtä hyvin kuin aikaisempi parturi oli pitänyt. Sotilaat löysivät parturin, joka oli muutenkin köyhä ja tarvitsi sitä palkkaa minkä kuningas antaisi tälle hiusten leikkuusta.

Parturi vietiin kuninkaan linnaan, jossa hänet vietiin huoneeseen, jossa kuninkaan hiukset leikataan. Siellä kuningas tuli huoneeseen ja tervehti parturia ja kysyi tältä, kykenisikö parturi pitämään salaisuutena sen etteivät kuninkaan korvat olleet niinkuin ihmisten korvat. Parturi lupasi kuninkaalle pitävänsä asian salaisuutena. Kuningas palkkasi parturin omaksi parturikseen ja lupasi parturille maksavansa hyvin tälle työstä niin kauan kuin tämä pitäisi asian salaisuutena. Kuningas riisui päähineen ja näytti parturille korvansa. Tärähtäen ihmetyksestä parturi alkoi leikkaamaan kuninkaan hiuksia.

Parturi ei jonkin ajan kuluttua pystynyt pitämään kuninkaan korvia enää salaisuutena, hänen oli pakko päästä kertomaan asiasta jollekin. Viimein parturi lähti kauas pois kaupungista ja meni pienen puun juureen. Hän kaivoi puun juureen kolon ja huusi koloon, "Kuninkaalla on aasin korvat, kuninkaalla on aasin korvat!". Hän jatkoi tätä kunnes hän oli rauhallinen. Hän tuli kaupunkiin rauhallisena ja iloisena takaisin. Kun

parturi oli ollut hetken aikaa kaupungilla, puusta lähti kova ääni joka kantautui kaupungin keskustaan asti. Puusta kuului samat asiat, jotka parturi oli huutanut puun juuriin. Koko kaupunki lähti seuraamaan mistä ääni tuli ja kaikki päättyivät puun ääreen, jossa kuulivat kun puu huusi että kuninkaalla on aasin korvat.

Kun kuningas ymmärsi, että ääni oli parturin ääni, hän pyysi sotilaitaan tuomaan parturin luokseen. Kun parturi tuotiin kuninkaan luokse, kuningas kysyi miksi parturi oli tehnyt niin. Miksi tämä oli mennyt huutamaan salaisuuden puun juuriin. Parturi kertoi kuninkaalle, että hän ihmetteli suuresti kuninkaan korvia, hän luuli että salaisuuden huutaminen puun juuriin olisi ratkaisu tähän ongelmalliseen tilanteeseen, mutta hän ei osannut odottaa puun paljastavan salaisuuden kaikille. Parturi ehdotti kuninkaalle, että tämä näyttäisi korvansa kansalleen. Parturi myös sanoi, että he saattaisivat ihmetellä sitä aluksi mutta tottuisivat niihin jonkin ajan päästä, eikä se muuttaisi hänen valtaansa kuninkaana millään tavalla. Kuningas kuunteli parturin neuvon ja teki sen mukaan ja sanoi parturille että se ei ollut hyvä tapa kertoa muiden salaisuuksia ihmisille tai millekään muulle. Niin heistä tuli kavereita.

3 Juha ja hänen aasinsa (SSK)

Olipa kerran köyhä mies nimeltään Juha. Juha omisti pelkästään aasin, jolla hän teki työtä ja käytti aasia työjuhtana. Yhtenä päivänä Juha huomasi, että aasi ei jaksanut tehdä enää niin paljon työtä. Aasi ei jaksanut kantaa enää yhtä paljon, se käveli ja juoksi vähemmän ja Juha sai tämän takia vähemmän rahaa. Muutaman päivän jälkeen aasi ei jaksanut kävellä painavien tavaroiden takia ja samaan aikaan Juhan ja hänen aasinsa ohi käveli mies ja hänen aasinsa. Tämän miehen aasi oli nuori ja vahva. Juha alkoi kyselemään tältä mieheltä hänen aasistaan.

Juha: Hei minun aasini on tehnyt jo paljon työtä ja se ei liiku enää niin kuin se liikkui ennen. Mitä voin tehdä asialle?

Mies: Juha sinun aasisi on todella vanha, eikä se jaksa enää.

Juha: Mitä minä voin tehdä sille?

Mies: Hankkiudu siitä eroon. Vie se kauas pois ja jätä se sinne. Osta sitten uusi nuori aasi.

Juha: Hankkiudunko perheenjäsenestä eroon?

Mies: Nauraen mies sanoi Juhalle että levitä chilijauhetta aasin peppuun. Näin aasi juoksee kovaa ja tekee kaiken työn nopeasti.

Seuraavana päivänä Juha meni torille ostamaan chilijauhetta. Hän levitti jauhetta aasin peppuun. Aasi poltti peppunsa ja lähti juoksemaan todella kovaa ja kaatoi tavarat, joita se kantoi päällään. Juha lähti juoksemaan aasinsa perään, mutta ei saanut sitä kiinni. Juha oli surullinen. Hän mietti että hänen ainoa aasinsa lähti karkuun. Surullisena Juha näki eilisen miehen kävelevän häntä vastaan. Mies tervehti Juhaa ja kysyi Juhalta.

Mies: Juha mikä sinulla on? Miksi olet surullinen?

Juha: Aiheutit minulle paljon haittaa.

Mies: Miten aiheutin sinulle vaivaa?

Juha: Sanoit minulle, että kannattaa levittää chilijauhetta aasin peppuun. Kun tein sen, aasi lähti karkuun ja kaatoi kaikki tavarat, jotka olin lastannut sen päälle.

Mies: Ei kannata uskoa kaikkea mitä kuulee. Mieti asiaa ennen kuin teet sen.

Juhaa kadutti että hän uskoi miestä, hän oli luullut häntä aikuiseksi mieheksi. Ajatuksissaan Juha huomasi rauhallisen, mutta väsyneen aasinsa kävelevän häntä vastaan. Juha oli todella iloinen ja sanoi aasilleen: ” En kuuntele enää ketään enkä hankkiudu sinusta eroon niin kauan kuin olet elossa – olet ainoa perheenjäsen, joka minulla on.

4 Juha ja kantajamies (SSK)

Olipa kerran Juha-niminen mies. Juha meni kauppaan ja osti ison säkin vehnä jauhoja. Sitten hän kutsui kantajan kantamaan säkkiä. Juha sanoi kantajalle: ”Saat maksusi, kun olet kantanut tämän säkin kotiini.” Kantaja nosti ison säkin selkään ja käveli Juhan perässä. He kävelivät yhdessä ruuhkaisen torin halki. Tungoksessa Juha ja mies kuitenkin eksyivät toisistaan. Juha etsi kantajaa, mutta hän ei löytänyt tätä.

Muutama päivä myöhemmin Juha oli jälleen kaupungilla ystävänsä kanssa ja Juha näki säkin kanssa kadonneen kantajan. Juha meni äkkiä piiloon, sitten ystävä kysyi, miksi menit piiloon? Juha vastasi, että tuolla on säkin kantaja, josta kerroin ja minä pelkään, että hän vaatii minulta kantomaksun.

5 Igaal Shiidaad ja kanto (MK)

Olipa kerran Igaal Shiidaad niminen mies. Igaal oli hyvin varovainen mies, joka pelkäsi kaikkea, varsinkin yöllä liikkumista. Eräänä päivänä Igaalin ainut ja rakas kameli oli eksynyt ja Igaal meni etsimään sitä. Etsiessään Igaal käveli liian pitkälle ja kysyi vastaantulevilta ihmisiltä siitä. Ihmiset vastasivat vain, että edessäpäin oli kameli. Igaal eilöytänyt sitä ja hän päätti mennä kotiin takaisin ja tulla takaisin aamulla auringonnousun aikaan, koska aurinkooli jo laskemassa ja pimeä yö tulossa ja Igaal pelkäsiolla ulkona yöllä.

Igaal ei huomannut, että hän oli jo kävellyt pitkän matkan ja koti oli liian kaukana. Mutta Igaal jatkoi vaan matkaa, kunnes tuli yö. Igaal oli kävelemässä kotiin päin kun hän näki jotakin, mikä seisoj hänen edessään. Igaal pysähtyi ja kysyi: ”Kuka siellä? Kuka siellä?”. Ei kukaan vastannut hänelle. Sitten Igaal päätti vain olla liikkumatta ja pitää vahtia tarkasti.

Yö oli jo mennyt, ja Igaal seisoj vahtimassa edessään seisovaa oliota. Aamu koitti ja aurinko nousi. Auringon noustessa Igaal näki, että se oliojoka seisoj hänen edessään koko yön, oli puun kanto. Sitten Igaal sanoi edessään olevalle kannolle: ”Edessäni seisova kanto, miksi luulin sinua, mikä todellisuudessa olet. Ja mitä en ikinä koskaan tee uudestaan, minä luulin että olet olio ja sinä olet todellisuudessa kanto. Mitä minä en ikinä koskaan enää tee, on yökävely.

Igaal lähti jatkaamaan matkaa harmissaan.

6 Kuninkaan tytär ja köyhä mies (MK)

Olipa kerran köyhä mies, joka asui meren rannalla. Hänellä ei ole asuntoa eikä rahaa. Hänen vaatteensa olivat kuluneet ja tahraiset, ja hänen hiuksensa ja kyntensä olivat kasvaneet pitkiksi. Läheisessä kaupungissa asui kuningas, joka hallitsi kokomaata. Hän oli rikas, ja hänellä oli kaunis tytär. Eräänä päivänä köyhä mies päätti kosia kuninkaan tyttärtä. Hän meni kuninkaan linnaan ja tapasi tytön. Hän kertoi tytölle halunsa mennä naimisiin tämän kanssa. Tyttö nauroi. ”Mitä ihmettä? Sinä olet köyhä mies ja minä olen kuninkaan tytär”, hän sanoi. Mies vastasi: ”Kyllä minä tunnen sinut, sinä olet rikas kuninkaan tytär. Miksi sinä naurat? Enko minä ole oikea ihminen?” Tyttö sanoi: ”Hyvä on, tervetuloa kotiini!”

Köyhä mies sanoi: ”Kerro mitä sinä haluat, minä voisin ostaa sen sinulle.” Tyttö antoi miehelle ison korin ja sanoi: ”Sinun pitäisi täyttää tämä kori kullalla.” Mies otti korin

vastaa ja kysyi: ”Tarvitsetko mitään muuta?” Tyttö pudisti päätään. Tyttö ajatteli, että mies on hullu, eikä voisi mitenkään tuoda sitä, mitä hän pyysi.

Mies otti korin mukaansa rannalle. ”Mistä ihmeestä voisin hankkia kultaa”, hän mietti epätoivoisena. Silloin hänen mieleensä joulahi, että meressä täytyy olla paljon kultaa. ”Jos vain kaiken veden saisi nostettua pois merestä, jäljellä jäisi kultaa”, hän ajatteli ääneen. Delfiini kuuli miehen sanat. Mies heitti korinsa veteen. Hän teki sen kolme kertaa. Delfiini oli kutsunut meren eläimet koolle. Eläimet näkivät, mitä mies teki. Delfiini kertoi, mitä mies yritti. Eläimet pohtivat: ”Mies haluaa vain yhden korin kultaa.” Ne sopivat, että kun mies tulisi neljännen kerran hakemaan vettä, ne täyttäsivät korin kullalla. Mies heitti korinsa taas mereen, ja katso: kori oli täynnä kultaa. Mies ilahtui ja nauroi ääneen.

Mies vei kullat kuninkaantyttyärelle. Tyttö tuli iloiseksi ja vei kultakorin isälleen. Kuningas kysyi, mikä mies on ja mistä hän on tullut. Tyttö kertoi isälle kaiken tapahtuneen. Kuningas käski viedä köyhän miehen parturiin ja suihkuun ja pukea hänen ylleen kuninkaalliset vaatteet. Sen jälkeen järjestettiin häät. Hääjuhlassa kuningas antoi heille oman talon, ja sanoi: ”Tämä on teille.” Vaan kun häistä oli kulunut vain päivä, mies kysyi: ”Missä ovat minun entiset vaatteeni?”. Vaimo haki ne, ja mies laittoi ne ylleen. Sitten hän sanoi: ”Minä olen eronnut sinusta. Tämä talo jää sinulle. Minä en halua tätä elämää, halusin vaan kokeilla sitä hetken.” Sitten meni takaisin sinne, mistä hän on tullutkin.

7 Pitkäkorpainen noita ja pieni tyttö (SSK)

Olipa kerran noita, jonka nimi oli pitkäkorva. Pitkäkorva ei ollut saanut yhtään lasta, sentakia hän aina yritti varastaa pikkutyttöjä ja kasvattaa heidät. Hän oli tunnettu siinä kylässä, ja kaikki pitivät lapsensa kaukana hänestä. Vanhemmat opettivat lapsilleen, etteivät lapset puhuisivat tai olisi muutenkaan tekemisissä tuntemattomien kanssa.

Yhtenä päivänä noita laittoi uudet vaatteet, joita hän ei ollut aikaisemmin käyttänyt ja hän laittoi päähänsä huivin, joka peitti hänen korvansa. Hän oli asuinalueella ja etsi pikkutyttöä, joka oli yksin. Loppujen lopuksi hän löysi pikkutytön, joka leikki yksin pihalla. Noita teki niinkuin hän teki aina ja lähestyi tyttöä todella rauhallisesti ja mukavasti. Tyttö jutteli noidan kanssa ja noita sanoi tytölle: ”Tule, vien sinut äitisi luokse”. Tyttö lähti noidan mukaan. Kun noita lähti kylästä, tyttö kysyi noidalta, mihin he olivat menossa ja missä tytön äiti oli ja tyttö alkoi itkeä. Noita alkoi laulaa ja

lohduttaa itkevää tyttöä. Pikkutyttö tajusi että nainen on pitkäkorvainen noita, hän lopetti itkemisen ja alkoi miettiä mitä hän tekisi päästääkseen karkuun. Tyttö sanoi noidalle, että hänen jalkaansa oli jäänyt tikku kiinni ja että voisiko noita päästää irti hänen kädestään, jotta hän saisi sen irti. Sitten kun noita päästi irti, tyttö ehdotti noidalle että he lepäisivät hetkeksi ja noita meni puun alle lepäämään. Noita oli todella väsynyt ja hän otti kengät pois ja torkahti hetkeksi. Tyttö huomasi että noita laittoi silmät kiinni ja tyttö nousi ylös ja lähti karkuun.

Silloinkun tyttö oli lähtenyt juoksemaan, noita heräsi ja lähti tytön perään. Hetken juostuaan karkuun tytölle tuli vastaan pieni joki, pieni tyttö puhui joelle ja sanoi että peto jahtaa häntä, päästäkää minut läpi pyydän. Joki vastasi että päästämme sinut läpi, mutta älä jätä yhtäkään roskaa tänne, muuten hukutamme sinut. Tyttö lupasi, ettei jätä yhtäkään roskaa jälkeensä. Joki avasi pienen tien tytölle ja tyttö ylitti joen puhtaasti ja oli todella iloinen.

Noita tuli joen eteen ja sanoi joelle että päästä minut läpi, minun pikkutyttö on lähtenyt karkuun, minun pitää saada hänet kiinni. Joki sanoi noidalle, että päästämme sinut läpi, mutta älä jätä yhtäkään roskaa jälkeesi muuten hukutamme sinut. Noita lupasi olla roskaamatta jokea, mutta ylittäessä jokea häneltä tippui punkki jokeen ja joki suuttui tästä kovin ja nielaisi noidan kerralla. Tyttö kuuli huutoa takanaan ja pysähtyi katsomaan. Hän näki, että noita oli hukkumaisillaan ja kuolemaisillaan. Tyttö lähti iloisena kävelemään kohti kylää ja lauloi matkan varrella: “Noita on kuollut, kylä on rauhallinen. Tytötnoita on kuollut, kylä on rauhallinen taas”. Ja niin hän pääsi kylään ilosanoman kera.

8 Kaksi kissaa ja apina (SSK)

Olipa kerran kaksi kissakaveria, jotka metsästivät ruokaa asuinalueilla, toreilla ja paikoista, minne heitettiin ylijääneet lihapalat. Yhtenä päivänä he löysivät todella ison lihapalan. Kissat alkoivat neuvotella, miten jakaisivat lihan.

Ensimmäinen kissa: Minä jaan lihan!

Toinen kissa: Miksi sinä jaat? Miksi minä en jaa?

Ensimmäinen kissa: Olen nuorempi kuin sinä ja olen parempi jakamaan.

Toinen kissa: Olen vanhempi kuin sinä, joten olen sinua viisaampi ja reilumpi.

Kissat ymmärsivät, etteivät he saa jaettua lihaa reilustikeskenään. Näin he päättivät, että he vievät lihan apinalle, joka omistaa kaupan, jotta liha voidaan jakaa vaa'alla. He menivät apinan luo ja kertoivat apinalle, että he löysivät lihapalan eivätkä tulleet yhteissopuun, miten he jakaisivat sen, joten he pyysivät apinaa jakamaan sen heidän puolestaan.

Apina: Ettekö tulleet yhteissopuun tästä lihapalasta, josta riittää teille molemmille?

Kissat: Niin juuri!

Apina jakoi lihan kahteen palaan ja asetteli palat vaa'alle. Vaaka kellistyi yhdelle puolelle. Tasoittaakseen vaakaa apina puraisi haukun lihapalasta ja laittoi sen takaisin vaa'alle. Tällä kertaa vaaka kellistyi toiselle puolelle ja apina taas puraisi haukun lihasta tasoittaakseen. Apina jatkoi tätä, kunnes oli syönyt suuren osan lihasta ja antoi jäljelle jääneen pienen osan takaisin kissoille. Kissat kysyivät vihaisina apinalta: ”Miksi sinä teit meille noin?” Apina vastasi: ”Jos te ette kavereina luottaneet toisiinne, miksi luotitte minuun? Ottakaa tuo lihapala ja lähtekää ulos kaupasta.”

Kissat tulivat ulos kaupasta ja katsoivat toinen toista. Ensimmäinen kissa sanoi toiselle: ”Jos olisimme luottaneet toisiimme, lihasta olisi riittänyt meille molemmille ja jäänyt vielä ylikin.” Sen jälkeen he sopivat, että sama ei tule toistumaan koskaan enää ja lähtivät.

9 Nokkela kettu (NXF)

Olipa kerran lauma eläimiä, jotka elivät rauhallisella ja ravinteikkaalla alueella. Heidän johtajaan oli leijona, ja he toivat hänelle kaiken saaliin, mitä he saalistivat, jotta hän jakaisi saaliin heille. Leijona jakoi lihan kaikille ja jätti parhaimman palan itselleen. Eräänä päivänä tuli kuivuutta, ja eläinlauma ei saanut riittävää saalista, joka riittäisi kaikille heille, ja saaliin, jonka he saivat, söi leijona. Eläinlauma suunnitteli, miten he tappaisivat leijonan. Kettu, joka oli todella viekas sanoi, että se tietää, miten leijonan voi tappaa, mutta silloin kun leijona olisi kuollut, se pyysi eläimiä lupaamaan, että hänestä tulisi eläinlauman kuningas. Eläinlauma suostui ketun ehdotukseen, ja kettu alkoi suunnitella, miten tappaisi leijonan. Kettu kaivoi todella syvän kolon maahan, johon hän laittoi kattilan, jossa oli kiehumaa vettä. Hän laittoi kolon päälle keppejä ja ruohoa ja sai sen näyttämään normaalilta polulta. Kettu sanoi, että silloinkun leijona on väsynyt, he ehdottavat eläinlauman kuninkaalle että hän lepää ruohon päällä joka on todella mukava ja pehmeä, kunnes sille tuodaan sen lihat. Sitten kun hän hyppää

pehmeään paikkaan, hän tippuu kiehuvaan veteen ja kuolee sinne. Kettu teki niinkuin suunnitteli ja tappoi leijonan. Leijonan kuoltua susi nousi ylös ja sanoi, ettei kettu tule johtamaan eläinlaumaa, vaan susi johtaa ja kettu häädetään eläinlaumasta ja sen pitäisi lähteä kauas eläinlauman elinpaikasta. Kettu aneli sutta ja sanoi tälle, että älä häää minua, palvelen sinua paremmin kuin ketään. Susi vastasi että jos armahdan sinut, minulle käy kuten leijonalle, joten jos haluat olla elossa, lähde kauas pois täältä. Kettu lähti surullisena pois ja sanoi, ”että kuolin samaan kuoppaan jonka leijonalle kaivoin” ja lähti surullisena eläinlauman asuinpaikasta juosten pois ja jätti suden johtamaan eläinlaumaa.

LIITE 4

SADUT SOMALIKSI

1 Cumar beenaale

Beri waxaa jiri jirey wiil 9 jir ah oo la odhan jirey Cumar, Cumar wuxuu deganaa tuulo yar oo naq iyo biyoba le. Cumar shaqadiisu waxay aheyd raaci, wuxuu tuulada duleedkeeda ku ilaalin jirey adhigooda. Cumar waxaa ka hor timid kelinimaddii wax badan ayuu ka fikirey sidii uu ku heli lahaa saaxiibo.

Cumar maalintii dambe ayaa waxaa ku dhalatey fikrad sidii uu u heli lahaa wehel. Markaas ayuu cumar bilaabey inuu qeyliyo oo uu ku qeyliyo ” WAAR HAYAAY WAA WARAABE, WAAR HAYAAY WAA WARAABE!!!” Isagoo ke celcelinaya tuuladdii oo xilli barqo ah is degan ayaa qeyladii Cumar maqashey wayna ku soo jabeen iyagoo hubkoodii wata. Markey soo gaadheen dadkii tuuladu ee ay arkeen adhigii oo intey dhargeen iska fadhiya si nabad ah ayey Cumar weydiiyeen aawey cumarow waraabihii aad ku dhawaaqeysey, Cumar intuu qosley ayuu yidhi waad idinku ciyaarayey ee waraabe ma jiro. dadkii oo yaaban niyad jabsana ayaa isaga tagay meeshii.

Aroortii dambe markuu cumar sidii caadadda u aheyd adhigii dareeriyey ee uu daaq geeyey ee ay xoolihii dhargeen ayuu hadana halkii ka bilaabey oo uu ku qeyliyey ”WAAR HAYAAY WAA WARAABE, WAAR HAYAAY WAA WARAABE!!!” ISAGOO KU CELCELINAYA. Markaasey hadana tuuladii ku soo jabtey iyagoo wata hubkoodii. Waxay arkeen xoolihii oo dhargey oo si nagi ah u fadhiya, markaasuu Cumar intuu kuu ku qosley hadan sidiisii yidhi waan idinku ciyaarayey. Dadkii oo xanaaqsan ayaa iskaga tagay meeshii.

Maalintii saddexaad ayuu Cumar sidiisii xoolihii dareeriyey oo uu daaq geeyey, markay xoolihii dhrgeen ee ay iska fadhiisteen ayuu Cumar geed hoostiis iska fadhiistey Cumar oo iska fadhiya ayaa wuxuu arkey Waraabe gaajeysan oo xoolihii ku soo socda, markaasuu Cumar af labadii qeyliyey, cid u soo gurmata wuu waayey, dadkii tuuladuna markey maqleen qeyladii Cumar ayey qosqosleen oo ay isku yidhaahdeen waa xilligiisii iyo wixiisii xilka lahaa cidinana uma dhaqaaqin.

Cumar markuu qeyladii cabaar wadey ee uu arki waayey cid u soo socota ayuu xoolihii soo eryadey intuuna waraabihii soo gaadhin oo uu tuuladii ku soo dhex dhacay isagoo qeylinaya, dadkii tuuladu markey arkeen Cumar oo adhiigii eryanaya oo uu waraabe eryanayo ayay guryaha ku carareen oo ay hubkoodii soo qaateen. Waraabihii ayey eryadeen oo ay tuuladii ka saareen oo ay fogeeyeen. Cumar adhiigii wuxuu geeyey xeredoodii isaguna daalkii ayuu xerada adhiiga la hor fadhiistey. Dadkii tuulada oo waraabihii fogeeyey ayaa soo noqdey oo Cumar u yimid. Dadkii tuuladu cumar waxay u sheegeen in beentaada hore ay runtaada dambe u daran tahay, beentuna aynan fiicneyn oo haddii uunan Cumar markii been sheegi laheyn tuuladu ay markiiba u soo gurman laheyd oo la aamini lahaa. Cumar isagoo ka xun ayuu dadkii ku yidhi mar dambe been sheegi maayo imikaanan ogaadey in aynan been sheegiddu wanaagsaneyn.

2 Boqorku dhagaha dameerkuu leeyahay

Beri hore waxaa jirey nin boqor ah oo u talin jirey magaalo weyn, boqorku wuxuu lahaa shaqaale isaga u gaar ah oo mid walba uu qabto shaqo isaga gaar u ah. Shaqaalahaas waxaa ka mid ahaa nin rayiisle ah ama time jare oo boqorka timaha u jara. Boqorka timihiisa iyo dhagahiisa cid kale ma arki jirin oo aan aheyn timajaraha, sababtoo ah boqorku maalintii oo dhan madaxa waxaa ugu duubnaan jirey cimaamad weyn oo ilaa dhagahiisa qarineysa. Boqorku wuxuu cimaamada ku qarin jirey dhagahiisa oo aanan kuwa dadka u ekeyn oo ahaa kuwa dameerka oo kale. Boqorka iyo timajaraha waxaa u dhexeeyey heshiis ay galeen oo ahaa in aanu timejaruhu cid kale u sheegi karin boqorka dhagahiisa kuwa dameerka oo kale ah oo ay sir tahay.

Maalintii dambe ayaa timajarihii oo markii horeba nin da'a ah ahaa uu xanuunsadey oo aad u bukoodey, wuxuu xanuunsanaa muddo mudadaas oo boqorka ay timihii ku baxeen. Boqorkii wuxuu u baahdey cid timaha u jarta, markaas ayuu magaalada u direy ciidankiisii laba ka mid ah si ay u soo helaan timejare kale oo aamin ah sidii kii hore oo sirtiisa u xafida. Ciidankii waxay soo heleen nin kale oo timejare ah oo aanan xoolo badan laheyn una baahan lacagta badan ee uu boqorku siinayo fulinayana wax kasta oo uu boqorku ka codsado.

Timejarihii gurigii boqorka ayaa la keeney waxaana la geeyey qolkii boqorka timaha lagaga jarayey, boqorkii ayaa u soo galey timejarihii salaam ka dibna wuxuu ku yidhi sidan:

Boqorkii: Ninyahow dhagaheygu sida dhagaha dadka maaha mana rabo in dadku ogaadeen ee sirtaas ma ii xafideysaa?

Timejarahii: Haa boqorow cidna uma sheegayo, boqorkeygii baad tahay sirtaaduna waa igu aamin.

Boqorkii: Anigaa ku siinaya shaqo oo timaheyga ayaad imika wixii ka dambeeya jareysaa lacag fiicana waan ku siinayaa ee cidna ha u sheegin dhagaheyga.

Timejarahii: Waa ballan boqoroow taasi ee igu halee.

Boqorkii: Ma ballan qaadey?

Timejarahii haa waa ballan.

Markaasuu boqorkii cimaamadii iska furey oo uu ninkii tusey, ninkii oo gariiraya oo la yaaban dhagaha boqorka ayaa bilaabey inuu jaro timihii boqorka. Ninkii wuxuu noqdey timejaraha boqorka ee joogtada aha.

Waxaase dhacdey in uu timejarahii sirtii xajin waayey oo uu buuxsamey, wuxuu sameeyo ayuu garan waayey. Maalintii dambe ayuu duleedka magaalada u baxay oo uu geed yar oo gaaban guntiisa qodey oo intuu afka saarey uu ku qeyliyey, ”boqorku dhagaha dameerkuu leeyahay, boqorku dhagaha dameerkuu leeyahay” oo uu ku celceliyey ilaa iyo intii uu ka nafisayey.

Markaasuu isagoo nafisey soo noqdey oo uu yimid magaaladii. Cabaar markuu joogey ayuu geedkii dhawaaqey dhawaaq xoog badan oo magaaladoo dhani ay maqleyso isagoo ku dhawaaqaya codkii timejaraha iyo wixii uu geedka guntiisa ku qeyliyey. Magaaladii wey yaabtey waxayna dadkii oo dhani u dhaqaaqeen xagga dhawaaqu ka imanayo, markey geedkii soo gaadheen ayey arkeen geedka qeylinaya. Boqorkii ayaa markuu gartey in ay qayladu tahay timejarihiisii ayuu yidhi ha la’iigu yeedho markii loogu yeedhey ayuu weydiiyey waxa ku kalifey timejaraha. Timejarahii wuxuu sheegey in uu layaabey dhagaha boqorka cidna uu u sheegi kari waayey, inuu qariyaana ay ku adkaatey, markaasna uu xal moodey inuu geedkaas guntiisa sirtii ku sheegey laakiin geedkii uu qarir kari waayey. Timejarahii wuxuu boqorka kula taliyey in uu dadka tuso, wuxuuna u sheegey in ay dadku marka u horeysa uun ay la yaabaan marka dambese ay la qabsan doonaan, boqornimadiisana aynan wax ka badaleynin oo si kasta oo uu yahayba uu boqorkoodii yahay. Boqorkii wuu qaatey taladii timejaraha, wxuuse

timejaraha u sheegey ineynan fiicneyn in uu sirta loo dhiibto uu sheego. Sidii ayeyna boqorkii iyo timejarahii ku saaxiibeen.

3 Juxa iyo dameerkiisii

Beri waxaa jiri jirey nin caydh ah oo la odhan jirey Juha. Juha wax duunya ah wuxuu ka lahaa dameer, dameerkaas oo uu magaalada kaga shaqeysan jirey oo uu wax ku xamaali jirey. Maalinkii dambe ayaa waxaa dhacdey in uu dameerkii Juha shaqadii yareyey oo uu culeyskii badnaa qaadi kari waayo, socodkii iyo orodkiina yareeyo oo uu sidii hore lacagt u soo saari waayo.

Maalin maalmaha ka mid ah dameerkii oo sida alaab culus oo dhaqaaqi la,a ayaa waxaa soo ag marey nin kale oo dameer xoog ah oo da'a yar wata. Ninkii iyo Juxa waxaa dhex marey wareysigan.

Juxa: Ninyahow dameerkeygii wuu howlgabey umana dhaqaaqayo sidii hore ee maxaan ku sameeyaa.

Ninkii: Juxoow dameerkaagu waa da'a oo wuu gaboobey

Juxa: Sideen idhaahdaa?, maxaan ku sameeyaa?

Ninkii: Iska tuur oo meelfog intaad geysa kaga kaaley oo mid da'a yar iibso

Juxa: Ma dameerka aan xilo iyo xoolaba ka naxo ee wehelkeyga ah ayaan tuuraa?

Ninkii: Intuu ku qosley juxa ayuu ku yidhi, ha tuurinee dabada basbaas ka mari markaas wuu ordi oo uu wax walba ka dheereynee.

Juxa wuu rumeystey ninkii markaasuu maalintii dambe intuu suuqa tagay oo uu basbaas soo iibiyey ayuu dameerkii dabada ka mariyey markaasuu dameerkii intuu gubtey baxsadey oo uu daayiyey alaabtii uu sidey ee ku rarnaa, Juxa wuu daba ordey dameerkii wuu se gaadhi waayey. Juxa oo murugeysan oo isla khalaas dameerkaagii kaliyahaana waa kaas kaa baxsadey ayuu ninkii ka soo hor baxay hadana. Ninkii markuu salaamey Juxa ayuu ku yidhi:

Ninkii: Juxa maxaa ku heley

Juxa: waad i lug-goysey ninyahow

Ninkii: maxaan kugu lug-gooyey

Juxa: Waxaad i tidhi dameerkaaga Basbaas dabada ka mari wuu orod dheereyn,markaan mariyeyna wuu iga baxsadey alaabtii uu sideyna wuu daayiyey.

Ninkii: Waar wax kasta oo lagu sheego lama rumeystee caqligaa laga shaqeysiiyaa intaadan falin.

Juxa oo qoomameynaya oo leh nin weyn baan moodayey ee wuu i lug-gooyey ayuu dameerkii oo soo qaboobey laakiin daalani u soo noqdey. Juxa aad buu u farxey wuxuuna ku yidhi dameerkiisii hada kadib cid dambe kuu rumeysan maayo, kuna tuuri maayo ilaa iyo inta aad nooshahay waayo waxaad tahay wehelka keli ah ee aan heysto. Sidii beyna u wada noolaayeen Juxa iyo dameerkiisiiba.

4 Juxa iyo xamaalkii

Beri waxaa jirijirey nin la odhamn jirey Juxa, Juxa ayaa maalin maalmaha ka mid ah wuxuu tagey tukaan oo uu ka soo iibsadey kiish weyn oo daqiiq/bur ah. Juxa wuxuu u yeedhey nin xamaal ah si uu ugu qaado daqiiqda oo uu ugu geeyo gurigiisii, wuxuuna kula hesheeyey lacagta xamaalka in uu siin doono markuu kiishka daqiiqda ah u geeyo gurigiisa. Markey sidaas ku heshiiyeen, ayuu xamaalkii degta u ritey kiishkii waxayna is raaceen Juha iyagoo sii dhex maraya jid aad u cidhiidhi ah oo dad badan. Cidhiidhigii ayey Juha iyo ninkii ku kala lumeen, Juha wuu raadraadiyey xamaalkii laakiin wuu waayey wuuna iska hoydey. Dhowr maalmood ka dib ayuu Juha isagoo suuqii saaxiibadii la jooga ayaa wuxuu arkey ninkii xamaalkii, Juha si degdeg ah ayuu u dhuuntey, saaxiibadii ayaa yaabey oo weydiiyey Juha yaad ka dhuumaneysa?. Juha wuxuu ugu jawaabey saaxiibadii waakaas xamaalkii aan idiin sheegay ee kiishka ii qaadey ee aan kala luney oo waxaan ka baqayaa inuu lacagtii xamaalka i sii i yidhaaho.

5 Cigaal Shiidaad iyo Kurtinkii

Beri waxaa jiri jirey ni la odhan jirey Cigaal Shiidaal, Cigaal wuxuu ahaa nin aad u feejigan, taxadir badan oo cabsi badan, weliba aad uga cabsada giireynta habeenkii. Maalin maalmaha ka mid ah ayaa waxaa cigaal ka lumey hashii geela aheyd ee uu wax mood ah ka heystey oo uu aad u jeclaa. Cigaal wuxuu baad goob tagey hashii, wuxuuna

weydiinayey dadka ka hor yimaad hasha tilmaantaas leh ma aragtey, dadkuna waxay ugu jawaabayeen xagaa hore ayey geel joogeen, wuxuu sii socdaba markuu waayey hashii ayuu iska quustey oo uu go'aan ku gaadhey in uu gurigii iskaga noqdo, oo uu aroorta markey cadceedu/qoraxdu soo baxdo inuu soo noqdo oo uu hadana soo raadiyo hashaas uu aadka u jeclaa. Cigaal muunan dareemin inuu gurigiisii wax badan ka fogaadey, wuxuu socdo oo uu socdaba gabalkii ayaa u dhacay oo dhulkii ayaa madoobaadey. Cigaal waa nin gudcurka aad uga baqda oo faajigan, laakiin hadan wuxuu ku adkeystey inuu iska socdo ilaa uu gurigiisafi gaadhayo. Sidii uu u socdey ayaa Cigaal wuxuu arkey wax hortiisa jooga. Cigaal wuu baqey wuxuu is yidhi waa maxay baladan lagu soo direy ee ku hor taagani wuuna istaagey, Cigaal wuxuu weydiiyey WAA AYO? WAA AYO? WAA AYO?ka dib Cigaal wax u jawaab ahna wuu waayey, ka dib Cigaal wuxuu go'aan ku gaadhey inuunan wax dhaqdhaqaaq ah sameynin iskana ilaaliyo waxan hor taagan oo uu ka feejignaado. Cigaal Siduu habeenkii oo dhan isaga ilaalinayey wwaxii hortaagna ayuu waagii baryey oo uu dhulkii iftiimey.Cigaal wuxuu arkey wixii caawa oo dhan hortaagna ee uu iska ilaalinayey ee uu u hurdo seegey in uu ahaa kurtin. Isagoo qoomameynaya ayaana wuxuu yidhi

- Kurtinyahohow ma waxaan ku moodey
- mise waxaad noqotey
- Iyo waxaan loo noqon doonin

Kurtinyahow waxaan ku moodey bahal igu soo socda oo i cunaya. Waxaadse igu noqotey kurtin. Waxaanse loo noqon doonin guure habeen oo dambe.

6 Ninkii fiqiirka ahaa iyo gabadhii boqrku dhalay

Beri waxaa jiri jirey nin fiqiir ah oo waxba aan heysanin. Ninka wuxuu seexan jirey meelaha xeebaha u dhow dhow. Ninkani wuxuu ahaa nin cidiyaha iyo timuhuba ay ku baxeen oo dhar rifrifan oo wasakh leh ku labisan. Magaalada meeshaas u dhow waxaa ka talin jirey boqor, boqorkaas oo dhalay gabadh aau u qurux badan. Maalinkii dambe

wuxuu ku fikirey in uu noloshan ka baxo oo uu nasiibkiisa tijaabiyo oo uu guursado. Ka dib wuxuu u tagey gabadhii boqorka wuxuuna ku yidhi: ”Waxaan rabaa in aan ku guursado.” Gabadhii boqorku wey yaabtey wena ku qsashey, markaasayey ku tidhi: War ma adigoo sidan u eg ayaa i haweysanaya aniga in aad i guursato? Miyaanad i aqoon in uu i dhaley boqorka magaaladda oo dhan u taliyaa?” Ninkii wuxuu ku jawaabey: ” Haa waan ku aqaanaa. Waxaad tahay boqorka gabadhiisii. maxaadse iigu qosleysaa? Anigu saw kuma guursan karo oo bini’aadan ma ihi?” Gabadhii waxay ku tidhi ninkii: Waayahay waan ku yeelayaa, waan kaa yeelay ee soo dhaowo”.

Ninkii wuxuu weydiiyey gabadhii ii sheeg maxaad rabtaa oo aan hadyad ahaan kuugu keena” Gabadhii waxay ninkii u dhiibtey dambiil: ” Waxeyna ku tidhi dambiishaan dahab ka soo buuxi oo ii keen.” Ninkii dambiishii ayuu qaatey, wuxuuna gabadhii weydiiyey:” Wax kale oo aad rabtaa majirtaa?” Gabadhii waxay ku jawaabtey maya iyadoo ka fikireysa meesha uu ninkan fiqiirka ahi ka keeni doono dahabka.

Ninkii fiqiirka ahaa ayaa u dhaqaaqey xagga xeebta isagoo ku talamaya,”bal hadda xageen dahab ka keeni doonaa”. Ninkii waxaa ku dhalatey fikrad ah in uu badda dahab ka buuxo, oo haddii badda laga dhameeyo biyaha ku jira oo dhan gunta dahab loogu tagayo. Hoombaro ayaa maqley ninka hadalkiisii. Ninkiina wuxuu badda ku tuurey dambiishii si uu u dhuro biyaha badda. Markuu saddex jeer ka soo darey biyihii badda ayaa hoombaradii maqashey ninka hadalkiisu isugu yeedhey xayawaankii badda ku jirey oo dhan una sheegey ninku wuxuu ku hamiyayey, waxayna ku heshiiyeen in haddii uu ninku mar afraad soo tuurto dambiisha ay dahab uga buuxiyaan, sidii ayeyna yeeleen. Mar afraadkii markuu ninkii dambiishii badda ku soo tuurey ee uu soo saarey ayuu arkey dambiishii oo dahab ka buuxo. Ninkii aad ayuu u farxeu oo uu u qosley.

Ninkii isagoo faraxsan ayuu dahabkii u geeyey gabadhii boqorku dhaley. Gabadhii intey aad u faraxdey ayey dambiishii dahabka aheyd u geysey aabeheed. Boqorkii wuxuu weydiiyey gabadhiisa xagey dahabka intan le’eg ka keentey, markaas ayey gabadhii uga sheekeysey aabaheed dhacdadii iyo sidey u dhacdey. Boqorkii wuxuu amar ku bixiyey in ninka timaha laga jaro, qabeysna la siiyo oo loogu soo labiso dharkii boqortooyada. Intaas ka dib arooskii ayaa la qabanqaabiyey oo la dhigey. Boqorku wuxuu hadyad u gudoonsiiyey gabadhiisa iyo ninkii fiqiirka ahaa guri ay degaan.

Hal maalin arooska ka dib, ninkiiwuxuu weydiiyey xaaskiisa; ” aawey dharkeygii hore”. Xaaskii ayaa u soo qaadey oo u keentey dharkiisii duugga ahaa, ninkii intuu ku labistey

dharkiisii hore ayy ku yidhi xaaskiisii: ” waan kufurayaa, guriggana adigaan kaaga tagayaa, sababtoo ah noloshaani mid aan u bartey maaha waanan ka tagayaa oo noleysheydii hore ee aan u bartey ayaan ku noqonayaa”. Markaas ayuu ninkii ku laabtey meeshii uu ka yimid

7 Dhag dheer iyo gabdhii yareyd

Beri waxaa jirijirey naag dadqaadato ah oo la odhan jirey dhag dheer, dhag dheer wax caruur ah maynan dhalin sababtaas ayey iskugu dayi jirtey markasta iney hablaha yaryar ka xado reerahooda oo ay iyadu korsato. Deegaanka oo dhan waa la yaqaaney oo caruuraha ayaa laga ilaashan jirey, waalidkuna markasta waxay caruurtooda kula dardaarmi jireen ineyna la hadlin cidii aynan garaneyn ee ka soo hor baxda ama u timaada.

Maalintii dambe dhagdheer waxay soo gashatey dhar cusub oo aan aheyn dharkii lagu yaqaaney waxayna soo hagoogatey shalmad/ garbasaar si aanan dhagaheeda loo arkin, waxay soo dhex martey xaafadihii iyadoo raadineysa guri ay gabadh yari joogto kaligeed, markii dambe guri ayey ka heshey gabadh yar oo daaradda dibadda ku ciyaareysa, dhagdheer sidii caadada u aheyd si degan oo naxriis badan ayey u salaantey gabdhii yareyd, gabdhii yareyd wey ka qaadey salaantii markaas ayey dhagdheer ku tidhi gabdhii yareyd waxaan kuu geyn hooyadaaee kaaley i raac, hooyaa i tidhi soo kaxee ee. Gabadhii yareyd wey raacdey dhagdheer, dhagdheer markey tuuladdi kala fogaatey gabdhii yareyd ayey gabdhii yareyd ku tidhi xageen tageynaa oo aawey hooyadey weyna ooydey gabdhii yareyd. Dhagdheer markaasey bilowdey iney u heesto gabadha yar waxayna ugu heystey ”geedkii higloow dheere ee hablaha madhiyey wuu inaga horeeyaaye hoogtooy ba’adooy horey u soo soco”. Gabadhii yareyd wey garatey in ay naagtani tahay dhagdheer, intey oohintii deyse ayey ka fikirtey sidey uga baxsab lahayd. Gabadhii waxay tidhi ala qodax baa i mudeyee i siidaa gacanta aan iska saaree, markey dhagdheer gacantii sii deyse ayey gabdhii fadhiisatey oo ay tidhi aan aín yar nasano waan daalnayee, dhagdheerna waxay tidhi waayahay, markaasey geed hoostii fadhiisteen. Dhagdheer wey daalaneyd ee kabihii bey iska bixisey oo wey yar jiifsatey, gabdhii yareyd markey aragtey in ay dhagdheer indhaha isku qabateyba wey kacdey oo wey baxsatey. Gabadhii yareyd markey waxoogaa maqneyd ayey dhegdheer soo kacdey waxay aragtey gabdhii yareyd oo sii carareysa wey ka daba carartey, sidey u eryaneysey ayaa waxaa ka soo hor baxay gabdhii yareyd webi socda, gabdhii yareyd bihii bey la hadshey oo ay ku tidhi col baa i eryanaya ee i fasaxa waan idin

baryayaaye! biyihii waxay ku yidhaahdeen wadaanu kuu baneyneynaa ee xabad wasakh ah ha nagu rido waan ku hafineynaa, markaasey gabadhii yareyd tidhi idinku ridi maayo waa ballan. Jidkii ayey u baneeyeen gabadhii yareyd, si wanaagsan oo nadiif ah ayey u dhex martey weyna ka gudubtey iyadoo aad u faraxsan.

Dhagdheer ayaa biyihii soo gaadhey markaasey biyihii ku tidhi biyoow ii baneeya inanteydii yareyd baa iga baxsatey oo aan daba cararayaaye. Biyihii waxay ku yidhaahdeen waanu kuu baneyneynaa ee hadaad xabad wasakh ah nagu ridid waanu hafineynaa, dhagdheer waxay ballan qaadey ineynan ku rideynin washakh, laakiin biyihii markey jid u baneeyey ee ay dhexda ka socoto ayey xabad injir ah oo weyn ku ridey, biyihii intey xanaaqeen ayey mar qudha dhagdheer liqeen oo ay hafiyeen dhag dheer sidii ayey ku dhimatey. Gabadhii yareyd oo maqleysey qayladii dhagdheer markey biyuhu qaateen oo aragtey in ay dhag dheer dhimatey ayey iyadoo aad u faraxsan oo ku heeseysa ”dhagdheer dhimatoo dhulkii waa nabad, gabdhoow dhagdheer dhimatoo gabdhihii waa nabad” ayey tuuladii ku noqotey.

8 Labadii bisadood iyo daayerkii

Labo bisadood oo saaxiib ahaa wadana qadhaabsan jirey, oo xaafadaha banaankiisa iyo suuqa dhexdiisa hilibka meelaha lagu daadiyo soo xaaxaabsan jirey ayaa maalintii dambe waxay soo heleen cad hilib ah oo aad u weyn.

Bisadihii waxay ka wada tashadeen sidey hilibka u qeybsan lahaayeen.

Bisadii koobaad: anigaa hilibka qeybinaya!

Bisadii labaad: waayo aad adigu u qeybineysaa aniguba maan qeybiyo?

Bisadii koobaad: Anigaa kaa yar oo qiyaasta kaaga fiican

Bisadii labaad: Anigaa kaa weyn oo kaa waayeelsan

Bisadihii markey sinaba hilibkii ugu heshiin waayeen ayey go’aan ku gaadheen in ay ula tagaan daayerka tukaanka leh si uu ugu qeybiyo oo uu miisaanka ugu kala qeybiyo. Daayerkii ayey ula tageen, waxayna ku yidhaahdeen daayeeroow hilibkanaan helney waanan ku heshiin weyney in midkaayo qeybiyo ee adigu ma noo qeybin kartaa?

Daayerkii: Ma hilibka inta le’eg ee labadiinaba idinka badan ayaad ku heshiin weydeen?

Bisadihii: Haa!

Daayeerkii hilibkii intuu kala qeybiyey ayuu labadii god ee miisaanka kala saarey, markaasuu miisaankii dhinac u batey oo uu u ciirey, daayeerkii intuu kii cuslaa soo qaadey ayuu canttgey, hadana kii kalaa batey kiina wuu cantuugey daayeerkii marba siduu mid u cantuugayey ayuu hilibka badankiisii ku cuney intii yareyd ee soo hadhey ayuu bisadihii kala siiyey. Bisadihii oo xanaaqsan ayaa daayeerkii ku yidhi maxaad sidaas noogu gashey, daayeerkii wuxuu ugu jawaabey idinka oo saaxiib ah ayaa is aamini waayey ee maxaad aniga igu aaminteen? intaas qaata oo orda iiga baxa tukaankeyga ayuu ku yidhi.

Bisadihii markey banaanka u soo baxeen ayey intey is eegeen midba ta kale ku tidhi haddaan is aamini laheyn waxaasi inaguma dhaceen hilibku wuu inaga badnaaye, laakiin waa waxx aan loo noqon doonin ayey ku heshiiyeen.

9 Xeelad Dacawo

Beri waxaa jirijirey habar dugaag oo meel barwaaqo ah ku wada noolaa, waxaa madax u ahaa libaax oo waxa ay soo helaan isaga loo keeni jirey oo qeybin jirey. Libaaxu marka uu qeybinayo hilbaha loo keeno, hilibka qeybta ugu fiican ee ugu weyn isagaa qaadan jirey. Maalintii dambe ayaa waxaa dhacdey in ay dhacdey abaar xumi oo dugaagii ay waayeen ugaadh ku filan inta yar ee la soo helana libaaxa ayaa cuna. Dugaagii waxay u heshiiyeen sidey u dili lahaayeen libaaxa, dacawada oo khiyaamada aad ugu dheereysa ayaa waxay tidhi, anigaa aqaana sida loo dilayo, ee laakiin marka uu libaaxu dhinto ballan ma ii qaadeysaan in aan anigu noqonayo boqorada habardugaag. Xawayaankii wey ka ogolaadeen dacawadii, dacawadii ayaa waxay gashey qorshahii ay ku dili laheyd libaaxa. Waxay qodey god dheer oo ay dhexdiisana ku shidey dab dheri weyn oo biyo ahna ku karkarisey, markaasey dushana kaga dabooshey geedo iyo cows oo ay u ekeysiisey meel jilicsan oo qurux badan. Waxay tidhi markuu libaaxu soo daalo ee uu rabo inuu nasto ayaan ku odhanayaa ” boqorkii habar dugaagoow waad daalan tahay ee meeshan aan kuu gogley ku soo bood oo ku naso inta lagu keenayo hilibka” markuu ku soo boodana halkaas buu ku karsami oo uu ku dhiman doonaa. Dacawadii sidii bay yeeshey oo ay ku dishey libaaxii, markuu libaaxii dhintey waxaa soo kacay waraabihii oo yidhi anigoo jooga dacawooy uma talineysid habardugaag ee anigaa talinaya adigana waa lagaa eryayaa habrdugaag oo dhan iyo meel ay joogaanba ee carar oo ka fogow agagaarkan oo dhan. Dacawadii wey baridey waraabihii oo waxay tidhi ha i eryin anigaa ku caawin oo wax walba fadhiga kuugu keeniyee. Waraabihii wuxuu ku yidhi dacawadii haddii aan ku daayo sidii aad libaaxa u gashey ayaad ii galeysaa ee hadaanad

rabin in aad naftaada weydo ka fagow meel aan joogo iyo agagaarkeygaba. Dacawadii oo murugeysan oo leh hadimadaan libaaxa u qodey baan aniguna ku dhacay ayaa carartey oo ka baxsatay agagaarkii uu waraabuhu ka talinayey.

LIITE 5

KIRJAN TALON SATUTANDEM- PROJEKTIN VETÄJÄLLE

Kysymykset:

1. Miten/missä projekti oli tapahtunut?
2. Mikä oli sallistujien määrä ja ikä
3. Minkalaisia tarinoita/satuja kerroitte? Oletteko tehneet muutoksia tai keroitteko satuja sellaisinaan?
4. Miten valitsitte satuja?
5. Olivatko osallistujat kiinnostuneita?
6. Miten teidän yhteistyön on sujunut?
7. Kuka oli projektin rahoittaja?
8. Mitkä olivat projektin hyvät/huono puolet
9. Minkalaisia palautetta saitte?

Salla voit kirjoittaa vapaasti, jos on jotain tärkeä mitä en osannut kysyä.

Kiitos etukäteen.

Terv: Hibo Farah

Vastaukset:

Heippa!

Pahoitteluni, että vastaukseni on viipynyt näin kauan! Tässä vastauksia, toivottavasti näistä on apua. Kysy lisää, jos haluat tietää jotain tarkemmin. :)

Satutandemi-projekti toteutettiin eri puolilla Turkua, minun ja Kaltun Hassanin suomen ja somalin kieliset satupajat pidettiin Lausteella kirjaston tiloissa ja päiväkotiviillasukassa. Koko projektissa oli myös kolme muuta työparia ja suomen lisäksi heidän pajoissaan puhuttiin englantia ja venäjää.

Osallistujat olivat alle kouluikäisiä, keskimäärin 4-5-vuotiaita. Lisäksi mukana oli lasten vanhempia tai päiväkodin hoitajia. Osallistujamäärä vaihteli työpajakohtaisesti, enimmillään lapsia oli n. 15 ja niukimmillaan 3.

Kerroimme suomalaisia ja somalialaisia kansansatuja, varsinkin eläinaiheisia. Valitsimme tarinat ihan oman mielenkiintomme perusteella - tarinoita jotka tuntuivat meistä kiinnostavilta ja tärkeiltä ja joissa koimme olevan jotakin yhdistävää suomalaisten ja somalialaisten välillä. Kaltun valitsi somalin kieliset sadut ja käänsi ne suomeksi, minä valitsin suomalaiset tarinat. Tarinat tulivat suoraan kirjoista, emme juurikaan muokanneet niitä.

Ainakin meistä vaikutti, että lapset olivat kiinnostuneita, he kuuntelivat tarkasti ja innostuivat leikeistä.

Yhteistyömme sujui oikein hyvin, huomasimme olevamme kiinnostuneita samankaltaisista asioista ja kumpikin osasi vähän erilaisia asioita, joten täydensimme toisiamme.

Projektia rahoitti Koneen säätiö ja tuottajana oli Kirjan talo ry.

Hyvää oli mahdollisuus päästä tutustumaan työparin kautta ihan erilaiseen kulttuuriin kuin oma ja myös se, että sai kokeilla jotain ihan uutta ja luoda uudenlaista työtapaa kahdella eri kielellä. Opin muutamia somalin kielisiä sanojakin. Tekemämme työ myös tuntui tärkeältä ja jatkamisen arvoiselta, lisäksi kehittelimme yhdessä uusia ideoita, joita mahdollisesti voisimme tulevaisuudessa toteuttaa. Lisäksi yhteistyö kirjaston kanssa sujui hyvin.

Huonoa oli se, ettei tiedotus aina kulkenut parhaimmalla tavalla ja välillä oli aikatauluongelmia - joskus lapsiryhmät olivat myöhässä ja välillä paikalle ei tullut ketään. Projektin kesto oli varsin lyhyt suuriin tavoitteisiin nähden; kun tavoitteena on kehittää aivan uutta työskentelytapaa, ei muutama kuukausi riitä.

Saimme kiittävää palautetta. Työpajat koettiin kivoina ja tärkeinä ja toivottiin jatkoa. Ainakaan minun korviini ei ole kantautunut ikäviä kommentteja.

Terveisin Salla